

PROFESSORIEN,
TIEEENTEKIJÖIDEN
JA YLIOPISTOJEN
OPETUSALAN LEHTI

2021

2

Acatiimi

MIETI, MIHIN NIMESI LAITAT

Yliopistot tahtovat tutkimuksen
tekijänoikeudet. Se voi
kostautua tutkijalle jälkikäteen.

PÄÄKIRJOITUS

Vakautta ja työrauhaa – kuulostaa tutulta

MAIJA S. PELTOLA
PUHEENJOHTAJA,
TIETEENKIJÄT

Kertaus on opintojen äiti, taidan siis olla opintojen mummo. Vakaus ja työrauha ovat puhuttaneet ja kirjoittaneet monesti ja pitkään, mutta jostain syystä asian tärkeydestä muistuttamiselle tuntuu edelleen olevan tarvetta.

Koronatilanne, valtakunnallinen koulutus- ja tiedepoliittinen keskustelu, määräaikaosuudet sekä edelleen myös rahoitusrumbat ja sottiisit nostavat työrauhan merkityksen kattoon. Aivosumu uhkaa opettaja-tutkijaa, tietoasiantuntijaa ja johtajaa, ja vaarana on, että koko korkeimman tiedon tyyssija uupuu. Paine, poukkoilu ja turvattomuus eivät tuota tuloksia. Kaipaamme rauhaa keskittymiseen, miettimiseen ja uuden kehittämiseen.

Poikkeusoloista, koronasta ja etätöistä ei ole enää mukava kuulla. Uudet toisiaan seuraavat toimet ja tilanteet lisäävät meidän kaikkien kuormaa. Terveystieteiden huollon kantokyky on kovilla, ja yliopistolaisinkin taakka alkaa murtaa selkä-

rankaa nikama nikamalta.

Työrauha etätöissä on monelle mahdoton toteuttaa. Kotona saat-
taa työskennellä toinenkin etätöiläinen, lapset kaipaavat ansaitsemaansa huomiota ja laajakaista on tukossa monien käyttäjien liikenteestä. Työrauhattomuus on tullut osaksi arkea. Toisaalta joillekin koti saattaa tarjota myös keskittymismahdollisuuden, jos töissä ovi kävi taajaan ja jatkuvat keskeytykset päätivät ajatuksia.

Kun puhutaan uudesta normaalista koronan jälkeisessä työelämässä, olisi hyvä muistaa, ettei etä tuo autuutta: kokoushuoneesta toiseen liikkuminen, akateeminen vartti, kohtaamiset ja ennen kaikkea kolmiulotteiset ihmiset ovat osa tervettä tulevaisuutta.

Hallituksen koulutuspoliittinen selonteko ei vaikuta liittyvän kovin vahvasti yliopistolaisen arkeen, mutta siinä kuitenkin linjataan Suomen olevan tulevaisuudessa(kin) uuden tiedon ja osaamisen tuottamisen, käytönoton ja soveltamisen edelläkävijä. Tavoitteena on myös pitkäjänteinen ja ennakoitava rahoitus.

ILMOITUKSET PIRUNNYRKKI OY,
KARI KETTUNEN, PUH. 0400 185 853,
KARI.KETTUNEN@PIRUNNYRKKI.FI

ILMOITUSHINNASTO 1/1 TAKAKANSI 4-VÄRI
1110 €, 1/1 MUUT SIVUT 4-VÄRI 950 €,
1/2 4-VÄRI 740 €, AUKEAMA 4-VÄRI 1 320 €

MEDIAKORTTI ACATIIMI.FI/MEDIA.PHP

ILMESTYMINEN 2021

3. NRO 31. TOUKOKUUTA

4. NRO 30. ELOKUUTA

5. NRO 18. LOKAKUUTA

6. NRO 13. JOULUKUUTA

KANNEN KUVA
OUTI KAINIEMI

Meiltä siis kaivataan nopean vaikuttavuuden ohella myös vahvaa panosta hankaliin kysymyksiin, jotka vaativat sitoutumista ja kestävyyttä. Tässä on yliopistojen henkilöstöpolitiikkaan nähden melko suuri kontrasti, sillä määräaika-suudet viittaavat ennemmin lyhytjänteisyyteen ja ennakoimattomuuteen.

Yksittäisen yliopistolaisen kannalta tämä on elämän suuria kysymyksiä: kuka voi sitoutua yksipuolisesti, antaa parastaan tietämättä, onko osaamiselle käyttöä muutaman kuukauden kuluttua? Suuri illuusio tutkija-opettajasta, joka on tuloksekas vain pätkätyöläisen roolissa, olisi syytä jo romuttaa. Selonteon perusteella voisi toivoa, että yliopistojen työelämä vakautuisi. Vakauden toivoisin siivilöityvän myös yksittäisiin yliopistolaisiin.

Rahasta on aina syytä puhua – tai sen puutteesta. Yksittäinen tutkija pyrkii löytämään keinot jatkaa tutkimustyötään. Yliopisto taas yrittää keksiä keinot, joilla rahoitus riittäisi turvaamaan laaduk-

kaan koulutuksen ja tutkimuksen.

Opetuksen ja tutkimuksen väliaus houkuttelevat ja viettelevät ajatuksia lentoon, mieleen nousee pedagogisia kokeiluja, joissa myös jatkuva oppiminen saataisiin hallintaan, ennen näkemättömiä tieteenalojen traditioiden yhdistämisä ja jopa rikkomisia sekä uusia tapoja löytää kumppaneita kaikkialta yhteiskunnasta.

Sitten realismi kutsuu – tähän kaikkeen ole varaa, ei henkistä eikä mammonaa. Ja laadustahan tässä olisi kuitenkin kysymys, talous ei vaan kovin onnistuneesti aina tunnista laatua, kun määrät on helpompi laskea.

Yliopistolaiset ovat tiukoilla, niin ovat monet muutkin. Ainahan kaikesta pitää löytää jalometalliset kehykset, siis tästä ajastakin: jospa pystyisimme vähentämään keskinäistä kilpailua, korvaamaan sen kilvoittelulla. Jospa voisimme yhdessä tähtyä horisontin yli emmekä tyytyisi vain vilkaisemaan kulman taakse. Ja jospa pitkäjänteisyydestä tulisi muutia. Tutkitussa tiedossa ja korkeassa osaamisessa on tulevaisuutemme. •

”Suuri illuusio tutkija-opettajasta, joka on tuloksekas vain pätkätyöläisen roolissa, olisi syytä jo romuttaa.”

VAKIOT

Pääkirjoitus.....	2
Ledare.....	4
?x3.....	8
Kysymys-vastaus.....	20
Kolumni.....	22
Leader.....	42
Know Your Rights.....	44
Keskustelua.....	46
Historian havinaa.....	50
Kirja-arviot.....	52
Hallitusten päätökset.....	54

ARTIKKELIT

sivu 6: **NAAPURIMAISIA ON
VÄHEMMÄN MÄÄRÄAIKAISIA**

sivu 10: **AUTONOMIASELVITYS:
EI TARVETTA LAKIMUUTOKSILLE**

sivu 12: **TUTKITUN TIEDON
KUNTAYAAKIT**

sivu 16: **YHTEISKUNTATIEDEET
SIVUOSASSA ILMASTONMUUTOS-
TUTKIMUKSEN RAHOITUKSESSA**

sivu 24: **KANSI: KALLISARVOISET
TEKIJÄNOIKEUDET**

sivu 32: **OPETUSMATERIAALIT
KIERTÄVÄT PALJON
VAPAAEHTOISESTI**

sivu 34: **ETÄKAMPUS NAMIBIASSA
ESTÄÄ AIVOKATOA**

sivu 38: **TYYPPI: KIRJASTOALAN
URANUURTAJA MARIA FORSMAN**

LEDARE

MAIJA S. PELTOLA

ORDFÖRANDE, FORSKARFÖRBUNDET

Stabilitet och arbetsro – låter bekant

Repetition är studiernas moder, så jag är väl studiernas mormor. Stabilitet och arbetsro har länge varit omtalade och omskrivna begrepp i olika sammanhang, men av någon orsak verkar det fortfarande finnas behov av att påminna om vikten av dessa.

Coronaläget, den riksomfattande utbildnings- och vetenskapspolitiska debatten, visstidsanställningar och längdansen kring finansiering framhäver ytterligare betydelsen av arbetsro. Hjärndimman utgör ett hot för såväl lärare-forskare och informationsexperter som chefer, och det finns en risk att hela centrumet för högsta kunskap blir utmattat. Känslan av tryck eller osäkerhet leder inte till resultat. Vi behöver ro för att koncentrera oss, reflektera och göra innovationer.

Vi börjar bli utleda på att höra om undantagstillstånd, corona och distansarbete. Ständigt växlande situationer och nya åtgärder ökar allas vår börda. Hälsovården är överbelastad, och även vi universitetsanställda upplever hur ryggraden börjar knäckas, kota för kota.

Arbetsro i distansarbete är för många en omöjlighet. Hemma kan det finnas en till som distansarbetar, barnen kräver uppmärksamhet och bredbandet är överbelastat på grund av för många användare. Arbetsoro har blivit en del av vardagen. Å andra sidan kan hemmet erbjuda möjlighet till koncentration om det på jobbet finns mycket trafik i rummet och tankegången avbryts ständigt.

När vi pratar om det nya normala i arbetslivet efter corona bör vi komma ihåg att distans inte medför salighet: promenaden från ett mötesrum till annat, den akademiska kvarten och framför allt möten mellan tredimensionella människor är en del av en sund framtid.

Regeringens utbildningspolitiska redogörelse verkar inte påverka universitetsanställdas vardag i någon högre grad, men enligt dess linjedragning är Finland även framöver föregångare då det gäller att producera, ta i bruk och tillämpa ny information och nytt kunnande. Målet är också en långsiktig och förutsägbar finansiering.

Det som önskas av oss nu är förutom snabbhet och effektfullhet också en stark insats i vanskliga frågor som kräver engagemang och uthållighet. Detta står i tämligen bjärt kontrast till universitetens personalpolitik, för visstidsanställningar antyder snarare kortsiktighet och oförutsägbarhet.

Hos enskilda universitetsanställda hör detta till livets stora frågor: vem kan engagera sig ensidigt och ge sitt bästa utan att veta om kunnandet behövs efter några månader? Den stora illusionen av en forskare-lärare som uppnår resultat endast i rollen som snuttarbetare borde snarast skrotas. På basis av redogörelsen kunde man hoppas på

att arbetslivet vid universiteten småningom ska stabilisera sig. Förhoppningsvis reflekteras stabiliteten också till enskilda universitetsanställda.

Det finns alltid skäl att tala om pengar – eller brist på pengar. Enskilda forskare försöker komma på något sätt att fortsätta sitt forskningsarbete. Universitetet för sin del försöker komma på hur få finansieringen att trygga högklassig utbildning och forskning.

Undervisningens och forskningens frihet lockar och ger tankarna vingar, man gör pedagogiska experiment som också ska möjliggöra kontinuerligt lärande. Olika vetenskapsgrenars traditioner förenas och även bryts på ett aldrig förr skådat sätt, och man utvecklar nya möjligheter att finna samarbetspartner överallt i samhället.

Sedan dras vi ner av realismen – vi har inte råd med allt detta, varken mentalt eller materiellt sett. Och det är ändå fråga om kvalitet, låt vara att ekonomin sällan lyckas känna igen kvaliteten eftersom det är lättare att räkna antal.

Universitetsanställda sitter trångt, precis som många andra. Men alltid ska man upptäcka de gyllene ramarna kring allt, så även i dessa tider: tänk om vi kunde minska konkurrensen och ersätta den med strävan. Om vi tillsammans kunde spana över horisonten i stället för att bara titta runt hörnet. Och tänk om till och med långsiktighet blev modernt. I forskningsbaserad kunskap och högklassigt kunnande har vi vår framtid. •

SVENSK ÖVERSÄTTNING:
LEENA-MAIJA ÅBERG-REINKE

OUTI KAINIEMI

”Oikeuksiensiirtosopimusten käyttö johtaa erittäin tulkinnanvaraisiin tilanteisiin ja aiheuttaa todennäköisesti enemmän ristiriitoja ja ongelmia kuin ratkaisee.”

» s. 24

**EMERITUSPROFESSORI
NIKLAS BRUUN**

”Tunnen itseni enemmän professoriksi kuin missään ikinä. Ihmiset kunnioittavat täällä professoreita, ja byrokratiaa on vähemmän kuin Suomessa.” » s. 34

**PROFESSORI ERKKI SUTINEN,
NAMIBIA**

TIM BRUNAUER

VEIKKO SOMERPURO

”Innostun monesta uudesta asiasta. Jos kukaan muu ei tee, niin minä voin alkaa tehdä.”

» s. 38

**TIETOASiantuntija
MARIA FORSMAN**

Naapurimaissa on paremmin

Ruotsin, Norjan ja Tanskan yliopistoissa on huomattavasti vähemmän määräaikaista opettajia ja tutkijoita kuin Suomessa. Mistä erot johtuvat?

Ruotsalainen yliopistotutkijoiden ja -opettajien liitto uutisoi viime lokakuussa ”mustasta listasta”. Sveriges universitetslärare och forskare eli SULF listasi, paljonko missäkin yliopistossa on määräaikaista työsuhteita.

Ruotsalainen liitto kantaa ymmärrettävästi huolta jäsenkuntansa pätkätöistä. Suomalaisten näkökulmasta heillä kuitenkin menee melko hyvin. Ilman väitöskirjatutkijoita määräaikaista tutkimus- ja opetustyötä on 28 prosenttia kokoaikaisesta työstä.

Norjalainen ammattiliitto Forskerforbundet ilmoittaa vielä parempia lukuja: yliopistojen tutkimus- ja opetushenkilöstöstä määräaikaaisia on noin 16 prosenttia. Tilastosta puuttuvat kuitenkin postdocit. Kun heidät luetaan mukaan, osuus nousee reiluun 27 prosenttiin.

Suomen yliopistoissa määräaikaaisia on väitöskirjatutkijat pois lukien noin 60 prosenttia. Eri maiden tilastot poikkeavat siinä, lasketaanko henkilöstömääriä vai kokoaikaisen työn määrää. Iso kuva on kuitenkin selvä. Mitä naapurimaissa tehdään toisin?

Hankenin kauppaoikeuden professori **Petri Mäntysaari** on seurannut Pohjoismaiden yliopistojen työsuhdetilannetta. Hän sanoo, että kaikilla on samantyyppisiä ongelmia, mutta Suomi on omissa sfääreissään.

Bergenin yliopiston tohtoripromootio syksyllä 2020.

Erot määräaikaaisuusien osuudessa tulevat eri maiden lainsäädännön eroista, mutta myös työnantajien käytännöistä.

– Suomessa on myös kulttuuri, että laista ei paremmin piitata, vaan aika moni yliopisto rikkoo sitä määräaikaaisuudessa, Mäntysaari sanoo.

Mäntysaaren mukaan Suomen yliopistoissa ongelmana ovat etenkin hyvin lyhyet pätkätyöt. Vuonna 2019 kolmannes opetus- ja tutkimushenkilöstön sopimuksista kesti vuoden tai alle vuoden.

TANSKASSA SAA KETJUTTA KAHDESTI

Tanskassa määräaikaaisia on Danske Magisterforening –ammattiliiton mukaan jonkin verran enemmän kuin Ruotsissa ja Norjassa: yli kolmannes henkilöstöstä.

Tanskalaisissa yliopistoissa saa lain mukaan kettua sopimuksia rajallisesti. Opetus- ja tutkimustoinnassa saa uusia työsopimuksen korkeintaan kaksi kertaa.

Tämän voisi ajatella kannustavan työnantajia tarjoamaan pidempiä määräaikaissuoksia, mutta Danske Magisterforeningin neuvonantajan **Jens Vraa-Jensenin** mukaan siitä ei ole näyttöä. Määräaikaiset työsopimukset vaihtelevat yhdestä lukukaudesta 3–5 vuoteen.

Tanskassa on tenure track -järjestelmä, jossa työsopimus on toistaiseksi voimassa oleva mutta ei välttämättä pysyvä. Tenure trackissa on kaksi tilaisuutta edetä arvioinnin kautta vakinaiseen tutkimus- ja opetustyöhön. Jos molemmilla kerroilla arviointi on

kielteinen, työsuhde päättyy. Professoriksi ei Tanskassa edetä tenure trackin kautta vaan avoimella haulla.

Vaikka tenure track ei tuo varmaa työtä, Vraa-Jensen pitää sen yleistymistä hyvänä asiana, koska sen käyttö on vähentänyt muita määräaikaissuoksia.

Acatiimi ei saanut Islannista lukuja määräaikaissuoksista, mutta Islannin yliopistosta kerrotaan, että akateeminen henkilöstö palkataan yleensä aluksi viiden vuoden määräajaksi. Sen jälkeen voi arviointiprosessin kautta hakea vakinaista tehtävää.

ULKONEN RAHOITUS VAIKUTTAA RUOTSISSA

Vaikka Ruotsin tilanne on Suomea parempi, yliopisto- ja alakohtainen vaihtelu on siellä suurta. SULF-

MILTÄ MÄÄRÄAIKAISTEN ASEMA NÄYTTÄÄ MUISSA Pohjoismaissa?

teksti TERHI HAUTAMÄKI

RIIKKA ARPPE-TABBARA

POSTDOC-TUTKIJA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY SYDNEYSSÄ, TYÖSKENTELI KÖÖPENHAMINAN YLIOPISTOSSA VUOSINA 2016–2019

– Minut on aina palkattu projektirahoituksella määräaikaisiin sopimuksiin. Tanskassa olin muutaman kuukauden sairaslomalla ja jäin äitiyslomalle, jolloin työsopimus katkaistiin ja sitä jatkettiin äitiysloman jälkeen sairausloman pituisella ptkällä. Täällä Australiassa painostetaan hakemaan omaa rahoitusta – Tanskassa ei painostettu, mutta eivät sielläkään työt jatkuneet projektin jälkeen. Olen tässä iässä ja elämäntilanteessa jo aivan kyllästynyt määräaikaisuuksiin ja aion hakea töitä teollisuudesta.

ARNIIKA KUUSISTO

LAPSUUDEN- JA NUORISOTUTKIMUKSEN, ERITYISESTI VARHAISKASVATUKSEN PROFESSORI TUKHOLMAN YLIOPISTOSSA VUODESTA 2018

– Jatko-opintopaikat ovat ainakin meillä rahoitettuja, päätoimisia neljän vuoden työsuhteita. Väitöskirjatutkija voi keskittyä tutkimukseensa ilman apurahojen hakemista ja epävarmuutta. Paikkojen lukumäärä on luonnollisesti rajatumpi. Myös kaksivuotisia postdoc-paikkoja on haettavissa samalla tavalla. Meillä on vakinaistettu mahdollisuuksien mukaan yliopistonlehtoriksi tutkijatohtorikauden jälkeen.

ELINA MANNINEN

liiton ”mustan listan” kärkeen pääsi tiedeyliopistoista lääketieteellinen yliopisto Karoliininen instituutti, jossa määräaikaisen työn osuus on 46 prosenttia. Määräaikaisuuksien perustelut kuulostavat tutuilta.

– Jos kysyt yliopistoilta, ne sanovat, että se johtuu isosta ulkoisen tutkimusrahoituksen määrästä. Esimerkiksi Karoliininen instituutti saa ison osan rahoituksestaan ulkopuolisena rahoituksena, sanoo SULF-liiton tutkimusjohtaja **Karin Åmossa**.

Kilpaillun rahoituksen osuus on Åmossan mukaan kasvanut. Hän sanoo, että kyse on kuitenkin myös yliopistojen kulttuurista. Halutut työpaikat, isot yliopistot, käyttävät määräaikaisia, koska ne ovat. Ihmiset haluavat niihin joka tapauksessa.

– Rahoituksen epävarmuus on huono tekosyy, koska kyse ei ole siitä, etteivät yliopistot tietäisi, kuinka hyvin ne suoriutuvat ja kuinka houkuttavat ulkopuolista rahoitusta. Yritysten täytyy palkata ihmisiä vakinaisiksi, eikä laissa ole tälle poikkeuksia. Yliopistoissa kaiken riskin kantavat yksittäiset tutkijat ja lehtorit.

Taidealan määräaikaisuudet ovat Ruotsissa tuttu asia kuten Suomessakin: tukholmalaisessa taideyli-

Jos työntekijä on ollut tehtävässä määräaikaisena kolme vuotta, häntä kohdellaan Norjan lain silmissä vakinaisena.

opistossa Konstfackissa 81 prosenttia työstä on määräaikaisista. Ruotsissa laissa on tosin taidealaa koskeva poikkeus, jota Suomessa ei ole. Taiteelliseen toimintaan voidaan nimittää määräaikaisia professoreja, kun muutoin professuuriin pitää palkata vakinaisesti.

Ruotsissa yleinen laki työsuhteturvasta sääntelee, että jos työntekijä on ollut viiden vuoden jaksolla kaksi vuotta määräaikaisena, työsuhte muuttuu automaattisesti vakinaiseksi. Tämä koskee ”yleisiä” määräaikaisuuksia, jotka eivät ole kausityötä tai mui-

MARKKU NIEMIVIRTA

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTON
KASVATUSTIETEEN PROFES-
SORI, OSLO YLIOPISTOSSA
2017–2019

– Määräaikaisuus lienee Oslo ylipistossa samanlainen haaste kuin Suomessa. Itselleni näkyvin ero oli se, että Norjassa ei käytännössä ole apurahatutkijoita, vaan PhD- ja postdoc-paikat ovat 3–4-vuotisia palkkapaikkoja. Väitöskirjatutkijoita oli alallani huomattavasti vähemmän kuin Suomessa. Paikat ovat määräaikaisia, mutta erittäin hyvin resursoituja. Usein jo vastaväitellyt tai pari postdoc-vuotta työskennellyt tutkija on kelvollinen hakemaan assistant professorin tehtäviä. •

ta laissa mainittuja erityistapauksia.

– Korkeakouluasetuksessa on kuitenkin useita poikkeuksia tähän, Åmossa huomauttaa.

Ammattiliitto on kampanjoinut vakinaisten työsuhteiden puolesta, ja määräaikaisten osuutta on saatu laskuun. Aiemmin kaikki yliopistot eivät olleet selvillä edes omasta tilanteestaan. Esimerkiksi Tukholman yliopistossa havahduttiin muutama vuosi sitten siihen, että joka yksikössä oli omat, vaihtelevat käytäntönsä rekrytoinnissa. Sen jälkeen määräaikaisuuksien käyttöön on puututtu.

NORJAN POSTDOCIEEN MÄÄRÄ KASVAA

Myös norjalainen ammattiliitto Forskerforbundet näkee epäkohtia yliopistojen työsuhteissa. Liitto on ottanut asiaan kantaa ja sanonut, että akateemisessa maailmassa määräaikaisuudet ovat ”epänormaalin korkealla tasolla”.

– Suurin ongelma on se, että määräaikaisuudet kuuluvat yliopistojen kulttuuriin. Ulkoinen rahoitus on kasvanut valtavasti. Raha kulkee Norjan tutkimusneuvoston kautta, kertoo erityisasiantuntija **Jon Wikene Iddeng** Forskerforbundetista.

Iddeng sanoo, että vakinainen työsuhte on pääsääntö ja määräaikaisuuksille täytyy aina olla erityinen peruste. Jos työntekijä on ollut tehtävässä määräaikaisena kolme vuotta, häntä kohdellaan lain silmissä vakinaisena.

Määräaikaisten tutkijoiden, lehtorien ja professorien osuus, kun postdoceja ei lueta mukaan, on laskenut Norjan yliopistoissa pikkuhiljaa. Osuus on nyt 16 prosentin tuntumassa, kun vuonna 2005 se oli lähes 20 prosenttia. Mutta postdocien määrä on samassa ajassa tuplaantunut.

– Yliopistot eivät ota vakinaiseksi palkkaamisen riskiä, joten ne käyttävät projekteissa nuorempia väitöskirjatutkijoita ja postdoceja. Heitä on helppo työllistää ilman sitoumuksia, ja kolmen vuoden jälkeen voi sanoa hyvästit.

Iddengin mukaan nuorten tutkijoiden työllisyys tilanne on hankala, sillä vaihtoehtoisia oman alan työpaikkoja on vähän.

– Meillä ei ole Norjassa isoa tutkimukseen perustuvaa teollisuutta tai paljon tutkijan paikkoja yliopistojen ulkopuolella. Siksi monet tutkijat joutuvat määräaikaisuutensa jälkeen hakemaan muita töitä, vaihtamaan alaa tai lähtemään ulkomaille, Iddeng sanoo.

SUOMESSA PALJON TOHTORINTUTKINTOJA

Yliopistotyön prekarisoituminen on kansainvälinen ilmiö. Talousjärjestö OECD on todennut, että muun muassa kilpaillun projektirahoituksen kasvu suhteessa perusrahoitukseen lisää lyhyitä työsuhteita.

Professori Petri Mäntysaaren mukaan Suomen rahoitusmalli on kansainvälisesti verrattuna hyvin tulosperusteinen ja kilpaillun rahoituksen osuus suuri. Tämä voi olla yksi syy sille, miksi täällä on niin paljon enemmän määräaikaisuuksia kuin naapurimaissa.

OECD:n mukaan myös tohtorintutkintojen määrän kasvu vaikuttaa prekarisaatioon, kun kilpailun koventuessa yliopistohenkilöstöllä on paineita ottaa vastaan pätkätöitä. Tutkija **Rolle Alho** kirjoitti joulukuussa *Politiikasta*-lehdessä, että Ruotsissa valmistui tohtoreita 2010-luvulla väkilukuun suhteutettuna noin viidenneksen vähemmän kuin Suomessa. Ruotsissa väitöskirjatutkijoilla on oltava rahoitus väitöskirjatutkimusta varten toisin kuin Suomessa, ja tämä rajaa tohtorien määrää.

Vaikka syy-seuraussuhdetta ei ole osoitettu, Alhon mukaan voi pohtia, olisiko akateemisten tutkijoiden parempi asema Ruotsissa osittain seurausta pienemmistä tohtorintutkintomääristä. •

Autonomiaselvitys: ei tarvetta lakimuutokseen

Selvittäjäryhmän mukaan yliopistojen itsehallintoon liittyvät ongelmat voidaan ratkaista muuttamalla esimerkiksi johtosääntöä.

Yliopistojen itsehallinto on turvattu perustuslaissa ja hallinnon yleiset puitteet yliopistolaissa. Jos yliopistolaki avattaisiin ja siinä säädettäisiin esimerkiksi säätiöyliopistojen hallitusten kokoonpanosta, yliopistot luovuttaisivat kertaalleen samaansa valtaa oman autonomiansa ulkopuolelle. Johtosäännön avulla yliopistot pystyvät jo nyt itse vastaamaan esimerkiksi yliopistodemokratiaan liittyviin ongelmiin. Siksi lakimuutokseen ei ole tarvetta.

Näin linjaa yliopistojen hallinnollista autonomiaa arvioinut selvittäjäryhmä maaliskuun alussa julkaisussa raportissaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti ryhmän viime kesänä. Sen puheenjohtajana toimi korkeimman hallinto-oikeuden entinen pre-

sidentti OTT, VTT **Pekka Hallberg**. Selvittäjäryhmän jäseniä olivat Joensuun yliopiston entinen vararehtori, professori **Teuvo Pohjolainen**, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan dekaani, professori **Pia Letto-Vanamo**, Tieteentekijöiden puheenjohtaja, Turun yliopiston professori **Maija S. Peltola** sekä hallintotieteen, erityisesti korkeakouluhallinnon professori **Jussi Kivistö** Tampereen yliopistosta.

Ryhmä kuuli raporttiaan varten laajaa joukkoa yliopistolaisia ja eri sidosryhmiä, muun muassa yliopistojen rehtoreita ja hallitusten puheenjohtajia sekä säätiöyliopistojen perustajia. Yliopistokollegioiden ja monijäsenisten hallintoelinten jäsenille tehtiin myös kysely.

Yliopistojen hallintorakenteen perustan muodostavasta kolmikantaisesta yliopistodemokratiasta oltiin liki yksimielisiä: lähes 80 prosenttia vastaajista piti sitä erittäin tärkeänä. Kolmikanta tarkoittaa mallia, jossa päätöksentekoon osallistuvat 1) professorit, 2) muu opetus- ja tutkimushenkilöstö sekä muu henkilöstö ja 3) opiskelijat.

LIITOT KOMMENTOIVAT AUTONOMIASELVITYSTÄ

Professoriliitto, varapuheenjohtaja Eeva Moilanen

— Professoriliitto kiittää selvittäjäryhmää laajasta ja monipuolisesta selvitystyöstä. Sisällön osalta liitto yhtyy autonomiaselvityksen näkemykseen, että yliopistoyhteisön vaikutusmahdollisuuksia päätöksenteossa tulee lisätä. Hyvä ja akateemisesti uskottava johtaminen on välttämätön edellytys yliopiston menestymiselle. Yliopistolain tulee kuitenkin turvata yliopistoautonomian ja -demokratian toteutuminen myös ongelmatilanteissa. Yliopistoautonomian näkökulmasta on hyvä, jos yliopistoyhteisö säätää omasta toiminnastaan laajasti johtosäännöllä ja yliopistolain säätely rajoittuu välttämättömään. Tällöin on kuitenkin oleellista, kuka päättää johtosäännöstä. Jotta yliopistoyhteisön autonomia voisi toteutua, johtosäännön hyväksyminen tulee siirtää hallitukselta yliopistoyhteisöä edustaville toimielimille: yliopistokollegiolle / konsistorille / akateemisten asiain komitealle. Tämä vaatii muutoksen yliopistolakiin. •

Tieteentekijät,

varapuheenjohtaja Tero Karjalainen

— Erityisen ansiokasta raportissa on autonomiakäsittelyn perusteellinen avaaminen. Raportti päättyy suosituksiin, joilla voitaisiin muun muassa edistää yliopistoyhteisön osallistumista asioiden valmisteluun ja vahvistaa kolmikantaperiaatteen mukaisesti valitun toimielimen asiantuntemuksen hyödyntämistä. Tarve arvioida ministeriön rahoitusohjauksen vaikutuksia nousee myös esille. Odotan, että kun käsittelemme raporttia liiton hallituksessa, vilkasta keskustelua syntyy muun muassa kolmikantademokratian toteutumisesta sekä yhteisön vaikutusmahdollisuuksista johtosääntöihin. Jatkon kannalta on oleellista, käynnistetäänkö toimenpiteitä suositusten suuntaisesti. Tulemme seuraamaan tilannetta tapaamisissamme niin ministeriön kuin yliopistojenkin johdon kanssa. •

Siinä, miten kolmikantainen demokratia toteutuu, vastaukset hajosivat. 54 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että kolmikantaperiaate toteutuu vain osittain tai ei ollenkaan yliopistojen hallinnossa. Yliopistojen johto koki yliopistodemokratian toteutuvan paremmin kuin yliopistoyhteisö.

Vaikka lakimuutoksia ei nähtykään tarpeellisiksi, selvittäjäryhmä jätti autonomian kehittämiseksi joukon muita suosituksia. Niissä kannustetaan muun muassa osallistamaan yliopistolaisia päätöksentekoon nykyistä monipuolisemmin. Tärkeäksi nähtiin myös avoimuuden lisääminen: ”Vaikka johtosäännöillä voidaan edistää hyvää hallintokulttuuria, merkitystä on myös sillä, miten hallintoprosessien avoimuudesta huolehditaan. Avoimuudella voidaan edistää toiminnan ja päätöksenteon hyväksyttävyyttä koko yliopistoyhteisössä”, raportissa kirjoitetaan.

Ryhmä päättää raporttinsa OKM:n rahoitusohjaukseen. Monet autonomia-arvioinnissa esiin nousseet ongelmat liittyvät selvittäjäryhmän mukaan ministeriön rahoitusohjaukseen. Ryhmä esittää rahoitusohjauksen vaikutusten selvittämistä.

”Rahoitusmallin vaikutuksia, roolia ja merkitystä tulisikin tarkastella kriittisesti ja selvittää sen toimivuutta etenkin tieteen vapauden periaatteiden edistämisessä.” •

TUOMO TAMMINEN

Yliopistojen opetusalan liitto YLL, puheenjohtaja Santeri Palviainen

— Autonomiaselvitys jäi monella tavalla torsoksi. Selvitysryhmän suosittelemat toimenpiteet eivät nähdäksemme riittävässä määrin lisäämään henkilöstön vaikuttamismahdollisuuksia. Näemme yliopistolain avaamisen välttämättömänä toimenpiteenä, jotta voidaan varmistaa kolmikantaisuuden vahvistuminen. Nyt paljon jää paikallisen vaikuttamistoiminnan varaan. Säätiömuotoisten yliopistojen problematiikkaa (esimerkiksi perustajien asema) ei selvityksessä kommentoitu. Säätiömuotoisissa yliopistoissa on nykyisellään vähäinen määrä henkilöstön edustusta. Selvitysryhmän suositukset ovat sellaisia, joita olisi voinut jo kymmenen vuotta toteuttaa, mutta kehitystä ei ole tapahtunut. •

OSK. HUTTUSEN SÄÄTIÖN APURAHAT TIETEELLISIIN JATKO-OPINTOIHIN ULKOMAILLA

Osk. Huttusen säätiö, jonka tarkoituksena on suomalaisen kulttuurin tukeminen, julistaa haettavaksi apurahoja tohtorin tutkintoon johtavien tieteellisten jatko-opintojen ja tutkimustyön suorittamiseksi ulkomaisissa yliopistoissa.

Apurahat väitöskirjatyöhön

Jatko-opiskeluapurahat on tarkoitettu ylemmän yliopistotutkinnon suorittaneille suomalaisille, joiden ikä hakuajan päättyessä on enintään 26 vuotta. Tohtoriopintojen suorituspaikkana etusijalla ovat Britannian vanhimmat yliopistot. Muukin ulkomainen yliopisto tulee kysymykseen, jos se on tutkimus- ja opintosuunnitelman kannalta perusteltua.

Apuraha on kaksivuotinen, ja sen maksaminen aloitetaan vuonna 2022. Apurahakautta voidaan myöhemmin jatkaa kolmannella vuodelle. Henkilökohtaisen väitöskirja-apurahan vuotuismäärä on 23 350 euroa. Myönnettäviin apurahiin voi erikseen hakea lisäapurahan yliopistojen edellyttämiin pakollisiin opiskelukustannuksiin (esim. lukukausimaksut).

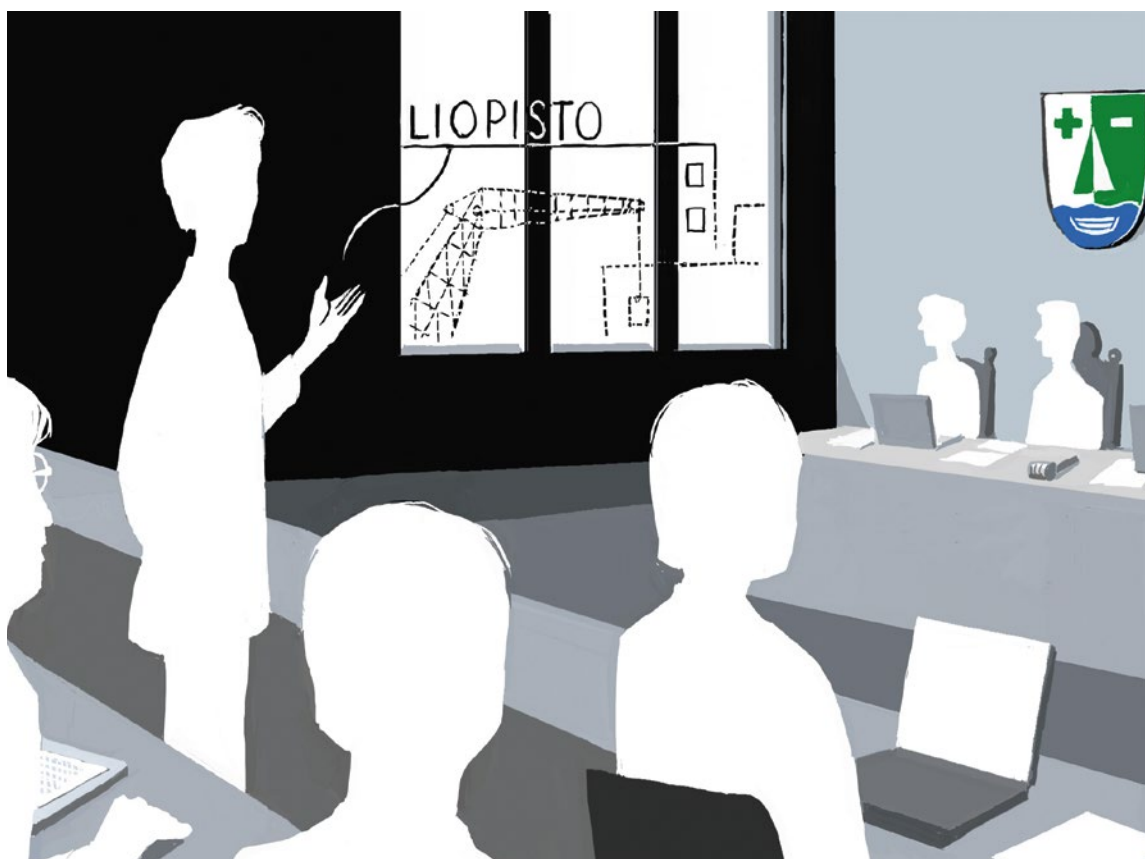
Post doc -apurahat

Säätiöltä on mahdollista hakea rahoitusta myös ulkomailla tapahtuvaan post doc -tutkimustyöhön. Post doc -apuraha on tarkoitettu tohtorin tutkinnon suorittaneiden, enintään 35 vuotta täyttäneiden päärahoituslähteeksi (henkilökohtainen apuraha sekä matkakulut) keskimäärin vuoden mittaisessa työskentelyssä ulkomaisessa yliopistossa tai tutkimuslaitoksessa.

Hakemus liitteineen lähetetään sähköpostitse yhtenä pdf-tiedostona. Hakemuksia koskevat suositukset tulee samoin lähettää sähköpostin pdf-liitetiedostona suoraan säätiön asiamiehelle. Sähköpostien on oltava perillä viimeistään 15. kesäkuuta 2021 osoitteella: timo.avist@helsinki.fi.

Lisätietoja: www.oskhuttusensaatio.net.

Hakuaika on 15.5.—15.6.2021.
OSK. HUTTUSEN SÄÄTIÖ sr

LAURI VOUTILAINEN

Tutkitun tiedon kuntavaalit

Kunnissa tehdään paljon päätöksiä, jotka vaikuttavat yliopistolaisten arkeen. Yliopistolaiset voivat auttaa tekemään mahdollisimman hyviä päätöksiä.

TEKSTI TUOMO TAMMINEN

Acatiimin julkaisijaliitot ovat perinteisesti keskittyneet vaikuttamaan etenkin eduskunta- ja EU-vaalien yhteydessä. Niiden tulokset vaikuttavat esimerkiksi siihen, minkä verran tutkimusrahaa on jaossa. Kunta-vaalit ovat jääneet tähän asti vähemmälle huomiolle, mutta nyt tilanne on muuttumassa.

— Meillä oli puheenjohtajamme johdolla yliopistokierros, jonka aikana kävimme läpi kaikki yliopistot ja paikallisyhdistyksemme läpi. Ymmärsimme, että tieteenekijät ovat alueillaan merkittäviä vaikuttajia, Tieteenekijöiden toiminnanjohtaja **Johanna Moisio** kertoo.

Kiinnostus on ollut molemminpuolista. Kunnat ja puolueet ovat olleet aiempaa kiinnostuneempia kuulemaan, mitä tieteenekijöillä on sanottavana. Liitot tapaavat eri puolueiden edustajia säännöllisesti, muutenkin kuin vaalien alla.

— Kaikki yhteistyö korkeakoulujen kanssa lisää koko alueen vetovoimaa, ja siitä kunnat ovat kiinnostuneita. Eräs helsinkiläinen poliitikko sanoi juuri,

LIITTOJEN KUNTAVAALITEEMAT

Yliopistojen opetusalan liitto YLL:

- Vahvistettava yliopiston kampusratkaisujen integraatiota kaupunkirakenteeseen mm. kaavoituksin ja liikenneyhteyksin. Opiskelija-asuminen ja henkilökunnan kulkemiset mietittävä myös tässä yhteydessä.
- Yliopiston, kaupungin ja elinkeinoelämän yhteyttä vahvistettava.
- Sivistys ja koulutus nähtävä kaupungille merkityksellisenä kaikilla asteilla ja muodoissa.
- Sivistys ja koulutus nähtävä kaupungille merkityksellisenä vetovoimatekijänä.

TIETEENTEKIJÄT:

- Menestyvä kunta perustaa päätöksensä tutkittuun tietoon, rakentaa yhteistyötä korkeakoulujen ja eri sektoreiden välille ja tukee asukkaiden hyvinvointia kattavilla sivistystoimen palveluilla.
- Lue Tieteentekijöiden kuntavaaliteemat verkossa: tieteentekijat.fi/tiede-ja-kehoakoulupolitiikka/tieteentekijoiden-kuntavaaliteemat-2021/*

Professoriliitto:

- Yliopistoyhteisön ja tutkimuslaitosten osaaminen on kuntien päättäjien ja asukkaiden käytettävissä.
- Kuntien päätöksenteko perustuu tutkittuun tietoon.
- Kuntien ja yliopistojen kumppanuuksia vahvistamalla sekä tutkimus- ja kehittämishankkeita lisäämällä vahvistetaan alueen elinvoimaisuutta ja hyvinvointia.
- Onko ehdokkaallasi yhteys tutkittuun tietoon?

että ei muista viikkoa, milloin valtuustossa ei jollain tavalla olisi käsitelty yhteistyötä tai selvityksiä, joita Helsingin yliopiston tai muiden alueen korkeakoulujen kanssa on tehty.

Kun sote- ja maakuntauudistus etenee, sivistysteemojen painoarvo kunnissa vain korostuu, Moisio uskoo.

Kunnat vaikuttavat monella tavalla alueellaan sijaitsevien korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten toimintaedellytyksiin. Yliopistojen opetusalan liiton YLL:n puheenjohtaja **Santeri Palviainen** listaa esimerkkejä: kaavoitus mahdollistaa uusien kampusten ja opiskelija-asuntojen rakentamisen, toimivat joukkoliikenneyhteydet auttavat pääsemään työ- ja opiskelupaikoille ja päivähoitopaikat helpottavat kansainvälisten osaajien perheiden integroitumista paikkakunnalle ja suomalaiseen yhteiskuntaan.

– Jokaisen kaupungin tulisi tunnustaa yliopistojen

kampusratkaisujen merkitys kaupunkirakenteessa ja pystyä integroimaan esimerkiksi julkinen liikenne ja palvelut nykyistä paremmin. Yliopistot ovat merkittäviä alueellisia vetovoimatekijöitä, Palviainen sanoo.

Kuntavaaleissa ei kuitenkaan ole kyse vain siitä, mitä kunnat voivat tarjota yliopistolaisille, Professoriliiton varapuheenjohtaja **Eeva Moilanen** sanoo. Hän suuntaa katseen siihen, mitä yliopistot voivat tarjota kunnille: koulutettuja asiantuntijoita toimimaan kuntien monissa tehtävissä ja rooleissa, mutta erityisesti tutkittua tietoa päätöksenteon pohjaksi.

– Haluan alleviivata vuoropuhelua yliopistolaisen ja kunnan toimijoiden välillä, kannustaa käymään aktiivista keskustelua.

Professoriliiton vaalislogan kuuluu: ”Onko ehdokkaallasi yhteys tutkittuun tietoon?” Tällä korostetaan tutkitun tiedon merkitystä kuntien päätöksenteolle. Asiantuntijatiedon tarjoaminen on osa yliopistojen kolmatta tehtävää, yhteiskunnallista vuorovaikutusta, ja se kattaa koko kuntakentän.

– Korona-aika on tuonut näkyväksi, miten yliopistojen asiantuntijat ja osaaminen ovat missä tahansa Suomessa vain Teams-yhteyden tai puhelinsoiton takana, Moilanen sanoo.

Eeva Moilanen on päivätyössään farmakologian professori Tampereen yliopiston lääketieteen ja terveysteknologian tiedekunnassa. Sairaanhoidopiirin ja yliopiston yhteistyö on hänen mukaansa hyvä esimerkki molempia osapuolia hyödyttävästä tilanteesta. Yliopiston professoreilla ja muilla tutkijoilla on lähes kaikilla jokin rooli myös sairaalassa, ja lääkäreillä yliopistossa.

– Tämä on hyvin käytännöllinen näkökulma siihen, miten uusin tieto kehittää suoraan potilaiden hoitoa, ja toisaalta siihen, miten sairaalat tarjoavat tärkeän tietoaltaan tutkijoille hoidon kehittämiseksi.

Kuntien toiminnassa vastaavanlaisesta yhteistyöstä yliopiston kanssa hyötyisi moni muukin sektori, Moilanen sanoo.

Yhteispeliä voisi helpottaa se, jos entistä useampi tutkija ja yliopisto-opettaja vaikuttaisi itse kotikuntansa politiikassa. Aikapula voi olla monelle politiikanteon esteenä, mutta tieteentekijät ovat hyviä päättäjiä, Johanna Moisio uskoo.

– Kun he osallistuvat päätöksentekoon, he selvittävät itselleen päätöksenteon perusteet ja taustat erityisen huolellisesti. He miettivät päätösten hyvät ja huonot puolet hyvin pitkälle, ja sitoutuvat aidosti päätöksiin sen tiedon valossa, mitä heillä on. •

SITOUTUNUT SIVISTYKSEEN

Jonas, yliopistonlehtori

Maailman muuttuessa on tärkeää pitää kiinni arvoista, joiden varaan hyvinvointimme rakentuu.

Siksi tarvitsemme opettajia juuri nyt ehkä enemmän kuin koskaan. Opettajia, jotka ovat sitoutuneita rakentamaan tulevaisuutta kriittisen ajattelun, vapaan tutkimuksen ja sivistyksen varaan.

Heidän ansiostaan voimme luottaa siihen, että me kaikki olemme huomenna viisaampia kuin eilen.

Lue lisää ja osallistu: tehdaantulevaisuuksia.fi

2010

2020

2022

ACATIIMI UUDISTUU – VASTAA KYSELYYN

Vuonna 1997 perustettu Professoriliiton, Tieteentekijöiden ja Yliopistojen opetusalan liiton YLL:n yhteinen *Acatiimi*-lehti uudistuu. Uudistusta vetää liittojen edustajista ja päätoimittajasta koostuva työryhmä, ja sen toteuttajaksi palkataan ulkopuolinen tekijä.

Uudistus tehdään jäsenten tarpeita ja toiveita kuunnellen. Liitot ovat lähettäneet maaliskuun aikana jäsenilleen linkin uutiskirjeissään. Siihen vastaamalla voit kertoa, mitä lehdelä odotat.

Millaista sisältöä kaipaat, minkä näköinen *Acatiimi* houkuttelisi puoleensa? Kuinka usein ja missä muodossa tai kanavassa haluaisit kohdata uuden *Acatiimin*?

Vastausaikaa on 5.4.2021 asti. Liitot arpoivat kyselyyn osallistuneiden ja yhteystiedot jättäneiden kesken kolme Museokorttia (arvo 69 €). Voittajille ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Ensimmäisen uudistuneen lehden on määrä ilmestyä alkuvuonna 2021. •

VARMISTA VÄHENNYKSESI ACATIIMIN VEROLIITTEESTÄ

Veroliitteessä kerrotaan keskeisimmistä seikoista, jotka julkaisuliittojen jäsenten on veroilmoitusta tarkistaessaan syytä ottaa huomioon. Lähtökohtana ovat tieteenharjoittajien ja yliopisto-opettajien erityiskysymykset verotuksessa. Liite käsittelee esimerkiksi apurahojen verotuskohtelua, ulkomaantyötuloa, matkakustannuksia sekä frakin ja tohtorinhatun kustannusten vähentämistä verotuksessa.

Päivitetty veroliite julkaistaan huhtikuun aikana *Acatiimin* verkkosivuilla. •

[ACATIIMI.FI/VEROLIITE.PHP](https://acatiimi.fi/veroliite.php)

TIETEENTEKIJÖIDEN

APURAHAAOPAS

2021

STIPENDIEGUIDE

GRANT INFORMATION GUIDE

UUDISTETTU TIETEENTEKIJÖIDEN APURAHAAOPAS 2021 ON KATTAVA TIETOPAKETTI KAIKILLE APURAHALLA TYÖSKENTELEVILLE. LATAA OPAS ITSELLESI MOBIILIJÄSENKORTISTA!

FORSKARFÖRBUNDETS REVIDERADE STIPENDIEGUIDE 2021 ÄR ETT GEDIGET INFOPAKET FÖR ALLA SOM JOBBAR PÅ STIPENDIUM. DU KAN LADDA NER GUIDEN I DITT MOBILA MEDLEMSKORT I APRIL!

FUURT'S REVISED GRANT INFORMATION FOR RESEARCHERS GUIDE 2021 IS AVAILABLE IN ENGLISH IN MAY. DOWNLOAD YOUR PERSONAL COPY OF THE COMPREHENSIVE INFO PACKAGE FROM YOUR MOBILE MEMBERSHIP CARD!

SAVE THE DATE:

GRANT INFORMATION FOR RESEARCHERS WEBINAR ON 25TH MAY AT 12-13!

Yhteiskuntatieteet sivuosassa

Ilmastomuutostutkimuksen rahoitus on valunut ennen kaikkea luonnontieteille. Nyt tutkitun tiedon pohjalta pitäisi pystyä muuttamaan monia yhteiskunnallisia instituutioita nopeasti ja yhtä aikaa. Tähän tarvitaan yhteiskuntatieteitä, tutkijat Ville Lähde ja Janne Hukkinen sanovat.

Yhteiskuntatieteet ovat pahasti alakynnessä ilmastomuutostutkimuksen rahoituksessa. Vuosina 1990–2018 luonnontieteiden ja tekniikan tutkimus sai maailmanlaajuisesti 770 prosenttia enemmän kilpailtua tutkimusrahaa ilmastomuutoksen tutkimiseen kuin yhteiskuntatieteet, tutkijat **Indra Overland** ja **Benjamin K. Sovacool** laskivat Energy Research & Social Science -lehdessä vuonna 2020. Luonnontieteet saivat ajanjaksolla 40 miljardia dollaria rahoitusta, yhteiskuntatieteet 4,6 miljardia.

Tutkijoilla on selvä näkemys siitä, onko jakosuhte oikea. Artikkelin otsikko on *The misallocation of climate research funding*, ilmastotutkimusrahoituksen väärä kohdentaminen.

”Ilmastotutkimuksen rahoitus vaikuttaa perustuvan sille oletukselle, että jos luonnontieteilijät selvittävät ilmastomuutoksen syyt, vaikutukset ja teknologiset hoitokeinot, niin poliitikot, virkahenkilöt ja kansalaiset muuttavat välittömästi käyttäytymistään ongelman selvittämiseksi. Viime vuosikymmenet ovat osoittaneet, että tämä oletus ei kannu”, tutkijat kirjoittavat.

Ilmastomuutostutkimuksen rahanjako on samankaltainen myös Suomessa. Suomen Akatemia

jakoi vuosina 2011–2020 biotieteiden, terveyden ja ympäristön tutkimuksen toimikunnan aloille yli 60 prosenttia ilmastomuutostutkimuksen rahoituksesta. Luonnontieteet ja tekniikka saivat vajaan kolmasosan, kun taas kulttuurille ja yhteiskuntatieteille jäi vajaan kymmenyksen kokonaispotista.

Sekä Overlandin ja Sovacoolin että *Acatiimin* laskelmat on saatu tekemällä rahoitustietokantoihin sanahakuja termeillä kuten *climate change* ja *climate mitigation* tai *ilmastonmuutos* ja *hiilineutraaliu*. Tulokset eivät siksi kerro tarkkoja rahamääriä, mutta antavat suuntaa rahoituksen jakautumisesta. Overlandin ja Sovacoolin laskelmat perustuvat 332 rahoittajan päätöksiin 37 eri maasta. Suomesta tarkastelussa on mukana Suomen Akatemia.

Acatiimi pyysi kahta Akatemia-rahoitusta saanutta yhteiskuntatieteilijää pohtimaan, miksi yhteiskuntatieteet tuntuvat jääneen muiden jalkoihin, kun tutkimusrahaa jaetaan.

Yhteiskuntatieteellisen ilmastotutkimuksen osuus rahoituksesta on viime vuosina alati vähentynyt, arvioi ympäristöpolitiikan professori **Janne Hukkinen** Helsingin yliopistosta. Hän näkee syyksi Akatemian vir-

LAURI VOUTILAINEN

taviivaistetun toimikuntarakenteen. Akatemiassa on kolme toimikuntaa. Yksi keskittyy biotieteisiin, terveyteen ja ympäristöön, toinen kulttuuriin ja yhteiskuntaan ja kolmas luonnontieteisiin ja tekniikkaan. Yhteiskuntatieteellinen ympäristötutkimus on Hukkinen mukaan selvä väliinputoaja. Sitä edustaa vain yksi toimikuntien 33 jäsenestä. Myös Overland ja Sovacool näkevät rakenteiden ohjaavan rahoitusta kansainvälisessä analyysissään.

Tutkimuslaitteet ovat luonnontieteissä usein kalliita, ja siksi ne tarvitsevat usein suuren rahoituksen. Tämän perustelun Hukkinen hyväksyy. Rahoituspäätöksiin vaikuttaa kuitenkin myös määrällisten kriteerien ylivalta, ja se on hänen mielestään väärin. Hukkinen kritisoi erityisesti h-indeksiä, jolla asetetaan tutkijoita järjestykseen siteerausmäärien perusteella.

– Yhteiskuntatieteissä on vuosikymmenet kirjoitettu yksin tai pienessä ryhmässä, mutta luonnontieteissä isolla joukolla. Vaikka olisit yksi sadasta kirjoittajasta, viittausmäärät kasvavat nopeasti valtaviksi. Tällainen ei kerro tutkimuksen laadusta juuri mitään, mutta rahoittajat arvostavat isoja viittauslukuja.

Luonnontieteiden ja tekniikan tutkimus hallitsevat myös julkista keskustelua ilmastonmuutoksesta,

ILMASTONMUUTOSTUTKIMUKSEEN LIITTYVÄN RAHOITUKSEN JAKAUTUMINEN

Suomen Akatemian myöntämä rahoitus vuosina 2011–2020.

	€	%
Biotieteiden, terveyden ja ympäristön tutkimuksen toimikunnan ala	89 605 626	62
Luonnontieteiden ja tekniikan tutkimuksen toimikunnan ala	42 523 236	29
Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnan ala	13 472 533	9
Yhteensä	145 601 395	100

Luvut on laskettu toimikunnittain Akatemian rahoituspäätöshäulla hakusanoilla ”ilmastonmuuto” ja ”hiilineutraaliu”.

Euromäärät eivät sisällä koko ilmastonmuutokseen kytkeytyvää Akatemian rahoitusta, koska arvio perustuu rajattuun kahden hakusanan hakuun, eikä mukana ole esimerkiksi strategisen tutkimuksen neuvoston tai tutkimusinfrastruktuurikomitean myöntämää rahoitusta.

sanoo ympäristöpolitiikan ja -filosofian tutkija **Ville Lähde** itsenäisestä Bios-tutkimusyksiköstä. Ihmis- ja yhteiskuntatieteistä pääsee esiin lähinnä taloustiede.

– Taloustutkijoita kysytään hinnoittelemaan ilmastomuutoksen seurauksia: Kuinka kauan voidaan antaa muutoksen edetä kustannustehokkaasti? Tällainen sivuuttaa monia ekologisia ja inhimillisiä kysymyksiä, Lähde sanoo.

Rahoituksen epätasaista jakautumista selittävät kummankin mielestä myös erot tieteenalojen metodeissa. Yhteiskunnalliset lähestymistavat ovat heikoilla, kun lähtökohtana on laskennallinen mallintaminen, Lähde toteaa. Hukkinen sanoo monen luonnontieteilijän kuvittelevan, että ainoa oikea todistelun muoto on tilastotieteellinen päättely.

– Iso määrä tutkimuksia kertoo, että monet tapaukset ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksesta ovat ainutlaatuisia, joten ne eivät tuo tilastollisesti todennettavaa tietoa. Silti yhden, kompleksisen tapauksen dynamiikka voi olla arvokas. Yksi tapaus voi kertoa, miten asiat muuttuvat tiettyssä systeemissä.

Luonnontieteissäkin yksi tapaus voi sitä paitsi olla mitä tärkein, Hukkinen toteaa. Hän jatkaa havainnoilla, joita on tehty monimutkaisten järjestelmien tutkimuksessa.

– Jos tutkimasi monimutkainen sosioekologinen järjestelmä sattuu olemaan murroksessa, sen dynamiikka on kuvattavissa, mutta muita vastaavia järjestelmiä ei ehkä ole.

Tällaiset erot eri tieteiden lähtökohdissa voivat johtaa Hukkisen mukaan siihen, että rahoituksista kamppailevat yhteiskuntatieteilijät ja luonnontieteilijät puhuvat toistensa ohi.

– Monitieteinen keskustelukyky toisi mahdollisuuksia hedelmällisille yhteishankkeille. Siihen kuitenkin tarvitaan tiedepoliittista rakentamishalua, Ville Lähde sanoo.

Janne Hukkisen mukaan luonnontieteilijät eivät yleensä arvosta tieteidenvälisiä hankkeita, kuten luonnontieteiden lähestymistavan yhdistämistä yhteiskuntatieteelliseen lähestymistapaan. Lähdekin haluaisi kehittää yhteistä puhetapaa, jotta tiedemaailmassa edettäisiin parhaisiin ratkaisumalleihin.

Ratkaisu on kuitenkin jo olemassa, Hukkinen ajattelee. Tutkijoista, viranhaltijoista ja liike-elämän edustajista koostuva Suomen Akatemian yhteydessä toimiva strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) käynnistää rahoituskierron valtionneuvostolta saadun budjetin mukaisesti. Vuonna 2014 perustettu

Janne Hukkinen

Ville Lähde

KUVAT: VEIKKO SOMERPURO

”Kun pitää muuttaa monia yhteiskunnan instituutioita samanaikaisesti, samaan suuntaan, silloin tarvitaan ihmis- ja yhteiskuntatieteitä.”

VILLE LÄHDE

STN pyytää tutkijoita esittämään tärkeitä teemoja, joista neuvosto muotoilee tiedeyhteisön näkemykset valtioneuvoston päätettäväksi. STN-hankkeet ovat lähtökohtaisesti monitieteisiä.

– STN on löytänyt tasapainon, jossa tutkijoilla on sekä pakotteita tehdä yhteiskunnallisesti merkittävää tutkimusta että tarpeeksi vapautta tehdä hyvää tutkimusta. Kokonaisuus toimii.

63-vuotias Hukkinen sanoo, että juuri STN-rahoitus on mahdollistanut hänen pitkällä urallaan sen tieteidenvälisesti kiinnostavan tutkimuksen, mihin hän on aina pyrkinyt. Akatemian toimikuntajako sopi siihen heikosti. Hän lisäisi suomalaiselle tieteelle STN:n kaltaista rahoitusta.

Hukkinen myöntää olevansa sikäli jäävi, että hän johtaa isoa STN-konsortiota Wise eli *luova sopeutumisen viheliäisiin ekososiaalsiin muutoksiin*. Myös Bios-yksikkö kuuluu samaan konsortioon.

– Bios-yksikkö pyrkii edistämään monitieteistä ympäristötutkimusta, ja siihen STN-rahoitus antaa aidon mahdollisuuden, Lähde kommentoi.

MUUTOSTUTKIMUSRAHAA JO VUONNA 1990

Ilmastonmuutosta on tutkittu ja sen tutkimusta rahoitettu jo pitkään, vaikka tutkimustiedon hyödyntämistä onkin jarruteltu. Ensimmäinen suuri ilmastonmuutokseen keskittynyt rahoitusohjelma Suomessa oli Suomalainen ilmakehänmuutosten tutkimusohjelma SILMU. Se sai Suomen Akatemialta 78 miljoonaa markkaa vuosina 1990–1995.

Ohjelman tarkoituksena oli tutkia, miten ilmasto on muuttunut, mitkä tekijät ovat muutoksiin vaikuttaneet, kuinka Suomen ilmasto muuttuu tulevaisuudessa ja mitkä ovat muutosten vaikutukset. Lisäksi tavoitteena oli vahvistaa ilmastonmuutoksen tutkimusta Suomessa, lisätä suomalaisten osallistumista kansainvälisiin tutkimusohjelmiin ja tuottaa tietoa päätöksentekijöille kansallisiin muutos- ja sopeutumisstrategioihin.

Hankkeeseen osallistui yli 200 tutkijaa 7 yliopistossa ja 11 tutkimuslaitoksessa.

Ulkopuolinen kansainvälinen arviointiryhmä arvioi SILMUn tutkimuksen laadukkaaksi, mutta huomautti, että ohjelma oli vahvasti painottunut yksiläisiin luonnontieteellisiin tutkimuksiin. Yhteiskuntatieteellisten ja taloudellisten vaikutusten tutkimus sai vain seitsemän prosenttia ohjelman rahoituksesta. Näillä osa-alueilla tehdyt tutkimukset eivät ainakaan tuoreeltaan levinneet kansainvälisesti, mutta kotimaassa eräs taloudellisia vaikutuksia arvioinut tutkimus sai arviointiryhmän mukaan ”huonosti ajoitettua” julkaisuutta: tutkimuksen mukaan Suomi hyötyisi ilmastonmuutoksesta taloudellisesti. •

Ilmastonmuutoksen fysikaalisista, kemiallisista ja biologisista prosesseista on jo runsaasti tietoa. Lisää tietoa tarvitaan, mutta jo nykytutkimus kertoo, että poliittisesti vaikeita toimenpiteitä vaaditaan paljon. Seuraava iso kysymys on Lähteen mukaan se, miten laaja ja hallittu yhteiskunnallinen muutos saadaan toteutettua.

Yhteiskunnallinen siirtyminen edellyttää hänen mukaansa poliittista halua rakentaa yli vaalikauden keskeisiä ohjelmia. Tällainen raami toisi myös tutkimukseen nykyistä pysyvämmät suuntaviivat ja tärkeysjärjestyksen.

– Kun pitää muuttaa monia yhteiskunnan instituutioita samanaikaisesti, samaan suuntaan, silloin tarvitaan ihmis- ja yhteiskuntatieteitä. Tällainen tutkimus on lastenkengissä.

Hyväksi suomalaisesimerkiksi monitieteisestä ilmastonmuutoksen tutkimuksesta Lähde nostaa akateemikko **Markku Kulmalan** laajakatseisuuden: ilmakehätutkimuksen suuri nimi on tehnyt yhteistyötä myös taiteilijoiden kanssa. Lähde arvostaa niin ikään Koneen Säätiön ihmis- ja yhteiskunnallista lähesty-

mistä ympäristökysymyksissä sekä työelämäprofessorina toimineen toimittaja **Hanna Nikkasan** ja journalistiikan opiskelijoista koostuneen työryhmän *Hyvän sään aikana* -tietokirjaa ja verkkosivustoa.

Ilmastonmuutostutkimusta ohjaa Ville Lähteen mukaan vahvasti hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli IPCC. Tutkijan pettymykseksi IPCC:n keskeisissä ilmastoraporteissa ei ehdoteta syvällisiä yhteiskunnallisia muutoksia.

– IPCC:n esittämässä yhteiskunnallisen kehityksen skenaarioissa ei poiketa kauaksi vallitsevasta suunnasta. Yksi selitys lieenee se, että myös IPCC:ssä on vain vähän yhteiskuntatieteilijöitä.

Arvovaltaisen paneelin tieteenalojen painotus kerätty kansallisissa tieteiden rahoitusjärjestelmissä.

Janne Hukkinen ei usko, että yksistään yhteiskuntatieteiden rahoituksen nosto luonnontieteiden tasolle edistäisi suuresti ilmastopoliittikkaa. Tutkimuksen ja päätöksenteon vaikea vuorovaikutus kohenisi Hukkisen mukaan sillä, että yhteiskuntatieteellistä asiantuntemusta vahvistettaisiin päätöksenteossa ja turvattaisiin näkökulmien moninaisuus. Asiantuntijapaneelit tarjoavat tähän yhden mahdollisuuden.

– Toisaalta paneelin on kommunikoitava päätäjille ja suurelle yleisölle asiantuntijoiden näkemyserot, toisaalta sen on puntaroitava näkemyksiä keskenään ja estettävä epävarmojen oletusten nousu hallitsevaan asemaan päätöksenteossa, Hukkinen sanoo.

Ei ilmastonmuutostutkimuksen rahoitus silti kokonaisuudessaankaan vastaa ilmiön merkitystä, Indra Overland ja Benjamin K. Sovacool kirjoittavat. Yksin ilmastonmuutoksesta johtuvien myrskytulvien vahinkojen korjaamiseen kuluu maailmassa vuosittain ainakin 40 miljardia dollaria, eli yhtä paljon kuin luonnontieteiden ja tekniikan tutkijat ovat saaneet ilmastonmuutostutkimukseen vuosina 1990–2018.

Rahaa kuitenkin olisi, jos olisi poliittista tahtoa. Esimerkiksi yksin Yhdysvaltain liittovaltio rahoitti HIV:n ja aidsin tutkimusta ja hoitoa 35 miljardilla dollarilla pelkästään vuonna 2019. Samanlaiset sataukset ilmastonmuutokseen ja energiantuotantoon liittyvään yhteiskuntatutkimukseen voisivat tuottaa huomattavat hyödyt maailmanlaajuisesti, Overland ja Sovacool uskovat.

”Tärkeä ensimmäinen askel voisi olla kartoittaa tarkasti rahoituksen nykyiset puutteet ja uudet painopisteet, jotta saataisiin määriteltyä tarkalleen, miten paljon rahoitusta tarvitaan mihinkin haasteisiin, teemoihin tai ongelmiin”, tutkijat kirjoittavat. •

Tero Karjalainen aloitti Itä-Suomen yliopiston Jatkuvan oppimisen keskuksen johtajana vuoden alussa. Aiemmin hän on toiminut tutkimuspäällikkönä ja UEF:n sovelletun fysiikan laitoksen varajohtajana. Karjalainen on myös Tieteentekijöiden varapuheenjohtaja.

MUUTTUVA TYÖELÄMÄ VAATII JATKUVAA OPPIMISTA, JA YLIOPISTOT TARVITAAN OPPIA ANTAMAAN.

YLIOPISTO-OPETTAJIEN ON JATKOSSA OPETETTAVA AIEMPAA MONINAISEMPAA OPISKELIJAJOUKKOA, SANOO ITÄ-SUOMEN YLIOPISTOON PERUSTETUN JATKUVAN OPPIMISEN KESKUKSEN JOHTAJA **TERO KARJALAINEN**.

TEKSTI TUOMO TAMMINEN

Valtioneuvosto julkisti viime vuoden lopulla linjaukset jatkuvan oppimisen kehittämiseksi otsikolla ”Osaaminen turvaa tulevaisuuden”. Miksi aihe on nyt pinnalla?

– Jotkut puhuvat työelämän murroksesta, jotkut digitalisaatiosta. Työelämän vaatima osaaminen on ja tulee etenkin lähitulevaisuudessa olemaan hyvin erilaista kuin se, mitä koulutusorganisaatiot ovat tähän saakka tuottaneet tutkintokoulutuksessa. Eikä näihin vaatimuksiin ehkä olekaan järkevintä vastata tutkintokoulutuksella. Uutta osaamista voi hankkia pienimuotoisemmin. Perinteisesti on puhuttu täydennyskoulutuksesta.

Onko jatkuva oppiminen sama asia kuin elinikäinen oppiminen?

– Ajattelin itsekkin pitkään näin, mutta ainakin kasvatustieteen puolella niiden välillä nähdään ero. Elinikäinen oppiminen korostaa yksilöstä itsestään lähtevää sivistysnäkökulmaa. Jatkuva oppiminen lähtee enemmän työelämän tai organisaation lähtökohdista. Itse haluan ajatella sivistysnäkökulman kuuluvan myös jatkuvaan oppimiseen.

Jatkuvan oppimisen keskus tarjoaa koulutusta avoimen yliopiston opintoina, täydennyskoulutuksina, valmennuksina, asiantuntijapalveluina sekä lukioyhteistyönä. Opiskelijamäärien odotetaan kasvavan voimakkaasti. Mitä tämä tarkoittaa laitoksille ja tiedekunnille?

– Jos opetus integroituu tutkintokoulutuksen kanssa, samoilla opintojaksoilla ja samoissa oppimistapahtumissa on isompi määrä opiskelijoita ja heidän taustansa ovat nykyistä heterogeenisempiä. Se asettaa opintojaksojen toteutukseen uudenlaisia haasteita, *one size doesn't fit all*. Samat haasteet tulevat näkymään myös opintohallinnossa, kirjastoissa, ohjauspalveluissa ja tietoteknisissä ratkaisuissa. Toimivien tapojen löytäminen vaatii vielä monta keskustelua ja kokeilua, eikä

se varmasti onnistu nykyisillä resursseilla.

Miten laitoksilla on varauduttu aiempaa suurempaan ja moninaisempaan joukkoon opiskelijoita?

– On oppiaineita, jotka ovat aktiivisia täydennyskoulutuksen tuottajia ja joissa on merkittävästi avoimen yliopiston opiskelijoita. Sitten on laitoksia ja oppiaineita, joilla ei ole ollut käytännössä minkäänlaista aktiviteettia tällä saralla. Omalla agendallani on jalkautua oppiainevastaavien ja laitosjohtajien kanssa keskustelemaan, mitä jatkuvan oppimisen toimintaa oppiaineilla voisi avoimen yliopiston lisäksi olla.

– Tiedelaitokset voivat ajatella jatkuvan oppimisen keskusta palvelulaitoksena. Niiden ei tarvitse kantaa huolta siitä, miten vaikka taloushallinto tai opintohallinto hoidetaan, vaan ne saavat keskittyä oman substanssiosaamisensa hyödyntämiseen.

Miten valmiiksi kiireiset opettajat saadaan innostumaan uusien, monista taustoista tulevien opiskelijoiden opettamisesta?

– Jotta saisimme parhaat voimat vaikka täydennyskoulutuksen käyttöön, meidän täytyy miettiä, miksi henkilö lähtisi tähän mukaan. Omaan cv:hen ei nykyisessä meritoitumisjärjestelmässä kerry meriittejä siitä, että pitää täydennyskoulutusta. Onko niin, että akateemisessa meritoitumisjärjestelmässä pitää tapahtua muutoksia, vai onko mietittävä muita korvaustapoja? Tätä keskustelua ei ole vielä oleellisesti käyty.

Oletko itse ehtinyt vielä tarvita jatkuvan oppimisen palveluita?

– Olen tehnyt oman urani yhdellä tiedelaitoksella ja aika aikaisessa vaiheessa edennyt lähijohtajatehtäviin. Pääsin tuolloin mukaan JOKin edeltäjän Aducaten tuottamaan yliopiston sisäiseen johtamiskoulutukseen. •

KOLUMNI

JOUNI TILI

VALTIO-OPIN DOSENTTI,
REISJÄRVEN KUNNANHALLITUKSEN
PUHEENJOHTAJA (KESK.) 2017–2020.

Tieto johtaa kuntaa?

Tuskinpa kukaan väittää vastaan, kun todetaan, että päätösten tulee perustua tietoon. Totuus tunnustusti tekee vapaaksi. Ideaalitalanteessa niin arkipäivän operatiivinen johtaminen kuin strategiset linjat nojaavat faktoihin ja ketterästi kulkevaan tietoon. Tilannekuvan on oltava ajan tasalla ja katseen tähyiltävä tulevaisuuteen. Poliittinen arki on kuitenkin usein ihanteita syheroisempää, varsinkin pienissä kunnissa. Yllätyksiä on riittänyt politiikantutkijallekin.

Ensimmäinen koitos on omaa kuntaa koskevan, tarpeellisen tiedon kaivaminen. Ajantasaisimpia ja kattavimpia tilastoja on saatavilla pääkaupunkiseudusta ja muista suurimmista kaupungeista. Haaste kasvaa isoimpien seutukaupunkien jälkeen. Datan ja detaljien määrä on jatkuvas-

sa kasvussa, mutta miten löytää juuri Reisjärvelle, Rautavaaralle tai vaikkapa Savukoskelle relevanttia informaatiota? Suomessa alueiden välinen epäsuhtaisuus näkyy myös tässä.

Pitkään käynnissä olleen sosiaali- ja terveyspalvelu-uudistuksen aluesimulointien ja muiden vastaavien ”harjoitusten” myötä kuntien väestöryhmät, sairastavuusindeksit ja tarvevakioidut kustannukset on syynä tarkasti. Vastaava läpivalaisu olisi paikallaan muistakin näkökulmista. Toisaalta erilaiset konsulttitoimistot ovat viime vuosina tarjonneet enenevissä määrin tietotuotteita viranhaltijoiden ja päättäjien käyttöön.

Asiantuntijoiden valta kasvaa helposti, kun vaaditaan tiedolla johtamista. Esimerkiksi ulkopuolisia konsultteja eivät koske samat lakisääteiset velvollisuudet kuin viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä. He eivät myöskään ole demokraattisen kontrollin alaisia tai

SAKSITUT

1 ”Näin konfliktia [Tampereen] yliopistolla näyttää pitävän yllä lähinnä säätiön perustajat ja heidän edustajansa, jotka toistuvasti vastustavat sitä, mitä yliopistolaiset haluaisivat kehittää: yhteistä demokraattista päätöksentekoa, hyvää hallintoa ja alhaalta ylöspäin organisoitua työkalutuuia. Perustajia näyttävät miellyttävän vahvat johtajat, heikot demokraattiset elimet ja heidän oma valtansa.”

AKATEMIATUTKIJA, KONSISTORIN JÄSEN
HANNA KUUSELA,
HANNAKUUSELA.WORDPRESS.COM, 28.1.

2 ”Tässä minkään etujärjestön tai puoluepoliittisen organisaation ei kannata ruveta besserwisseröimään siitä, mitä pitää tehdä [EU:n elpymispaketin rahoilla]. Uskon, että tutkijat ja yliopistoihmiset itse tietävät ja osaavat asian parhaiten.”

SUOMEN YRITTÄJIEN PÄÄEKONOMISTI
MIKA KUUSMANEN, SUOMEN KUVALEHTI 6/2021

3 ”Tutkimus, joka pyrkii näkemään maailman sellaisena kuin se on, riippumatta meidän tarpeistamme, joutuu ahtaalle, koska se ei pysty tyydyttämään

jatkuvaa ja kärsimätöntä, välitöntä, tiedon tarvetta. [...] On yhä enemmän ajatuspajoja ja konsulttitoimistoja, joissa työskentelee tutkija-nimikkeellä ihmisiä, joita ei sido perinteisen yliopiston intressittömän tiedontuottamisen vaatimus.”

AKATEMIAPROFESSORI SARA HEINÄMÄÄ, HS 6.2.

4 ”Jotkut ilmiöt eivät jää tutkimatta siksi, että me emme osaisi tai haluaisi niitä tutkia, vaan siksi, että jo mainittu ilmiö itsessään on meille näkymätön. Tutkimuksella legitimoidaan myös tutkimuksen kohde. Me

kanna muuten poliittista vastuuta. Kuntapäättäjän pää on helposti pyörällä konsultin painelaskelmien edessä. Tuolloin voi tuntua, että numerot tekevät päätökset poliitikkojen puolesta. Tieto ja arvovallinat ovat kuitenkin eri asioita, eikä talous aina ole tärkeintä.

Numerot antavat helposti vai-

”Kuntapäättäjän pää on helposti pyörällä konsultin painelaskelmien edessä.”

kutelman neutraaliudesta ja tarkkuudesta. Lukujen taustalla on silti aina valintoja, jotka ohjaavat sitä, mitä luvut lopulta kertovat. Myös erilaiset näkemykset ja kokemukset ovat kullannarvoista tietoa. Usein vaikutelmat ja tunteumat ovatkin kuntalaisten näkökulmasta merkityksellisempiä kuin kylmät faktat. Kuten Kuh-

mon kaupunginjohtaja **Tytti Määtä** on todennut, tietoa on haalittava ja yhdisteltävä kekseliäästi monista lähteistä.

Erityisesti pienten kuntien poliitiikkaa värittävät lisäksi omintakeiset väännöt siitä, kenen tiedolla on eniten valtaa.

Periaatteessa työnjako on selvä. Viranhaltija valmistelee ja esittelee asiat päättävälle toimielimelle. Hän vastaa käytettyjen tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä sekä ehdotuksensa lainmukaisuudesta. Poliitikot puolestaan puntaroivat, kyselevät, arvottavat ja tekevät ratkaisun, tarvittaessa äänestämällä.

Viranhaltijan ja päättäjän roolit saattavat kuitenkin hämärtyä, minkä seurauksena poliitikko ryhtyy tekemään viranhaltijoille kuuluvaa työtä. Tällöin ohjaimissa on poliittinen tarkoituksenmukaisuus, ei huolellinen tosiasioiden selvittäminen.

Varjovalmistelu kielii epäluottamuksesta ammattijohdon ja poliittisen johdon välillä. Johtaminen

muuttuu arjesta selviytymiseksi ja ennakointi tulipalojen sammutte-
luksi. Viime vuosina Kittilä ja Hat-
tula ovat olleet äärimmäisiä esi-
merkkejä kyseisestä ilmiöstä.

Tiedolla johtamisen kulmakiviä on kyky hahmottaa, minkälaisesta tiedosta ja asiantuntijuudesta kulloinkin on kyse – ja milloin tehdään valistuneita mutta poliittisesti motivoituneita arvauksia. Vastaavasti yhtä tärkeää on avoin, jatkuva keskustelu siitä, mikä on tiedon sekä poliittisten arvovalintojen ja tavoitteiden suhde päätöksenteossa.

Kokemukseni perusteella tutkijakoulutuksen painavin anti liittyy nimenomaan yllä mainittuihin kysymyksiin. Poliitikan-
tekoa ei opi kuin politiikoimalla, mutta esiymmärrys niin tiedon lajeista kuin tiedon ja vallan moniulotteisesta suhteesta on ollut korvaamaton kompassi kuntapolitiikan kentällä. •

tarvitsemme ravistelua päästäksemme irti tutuista ja turvallisista tutkimuskohteista.”

PROFESSORI TAINA SAARINEN,
TIEDEPOLIITIIKKA 4/2020

5 ”Kun silloin [uran alussa] soitti tutkijalle ja kysyi jotain hänen työstään, vastaus saattoi olla suurin piirtein, että miksi minä sitä teille alkaisin kertoamaan. Jotkut professorit ajattelivat, että oman tutkimuksen esittely sanomalehdissä on prostituutiota. Muutos tässä suhteessa on ollut aivan massiivinen! Nykyisin tutkijat

haluavat, että heidän tutkimuksestaan kerrotaan. Monet ovat valmiita auttamaan silloinkin, kun heillä ei olisi edes aikaa tai takana on jo pitkä päivä. Se on hienoa.”

VUODEN TIEDETOIMITTAJA ANNIKA MUTANEN,
TIEDETOIMITTAJA 1/2021

6 ”Aidosti synergistä yhteistyötä syntyy yli alakohtaisten rajojen, mutta vain tietyille osa-alueille, joissa yhteistyöstä voivat aidosti hyötyä kaikki osapuolet. Esimerkiksi tietojenkäsittelytieteilijöiden ja humanististen tieteiden tutkijoiden välillä

menestyvät parhaiten sellaiset hankkeet, joista syntyy kiinnostavia tutkimustuloksia ja julkaisuja humanisteille, mutta samalla pitää syntyä myös tietojenkäsittelijöille uusia menetelmällisiä tuloksia, joita he voivat julkaista omissa konferensseissaan ja jouluaaleissaan. [...] Hankkeet, joissa vaikkapa humanistinen hanke tarvitsee vain koodarin avukseen, eivät johda yhteisiin läpimurtoihin, vaikka koodarin tarve onkin todellinen ja siihenkin ongelmaan pitää löytää ratkaisumalli.”

PROFESSORI EERO HYVÖNEN,
TIETEESSÄ TAPAHTUU 1/2021

KALLIS- ARVOISET TEKIJÄN- OIKEUDET

Työsopimusta allekirjoittaessa yliopistolaisen nenän eteen saatetaan työntää liite tekijänoikeuksien siirrosta. Mitä yliopisto voi vaatia, ja miksi omista oikeuksista kannattaa pitää kiinni?

Määräaikainen tutkija on pääsyt mukaan ulkopuolelta rahoitettuun hankkeeseen, jossa hänen aiemmassa tutkimustyössään keräämänsä aineisto olisi hyödyksi.

Hän on kuitenkin allekirjoittanut työsopimuksen liitteen, joka antaa yliopistolle sopimustutkimuksen aineistoon rinnakkaiset käyttö-, muuntelu- ja edelleenluovutus oikeudet. Jos tutkija tuo hankkeeseen oman aiemman aineistonsa, hän luovuttaa samalla oikeudet siihenkin.

– Olen joutunut sanomaan määräaikaisille tutkijoille, että älä tuo aiemmin keräämääsi aineistoa hankkeeseen, vaan käytä sitä, mitä keräätte hankkeessa. Tee huonompaa tutkimusta, mutta älä ota riskiä, että joku muu hankkeeseen osallistuva julkaisee artikkeleita, jotka perustuvat aiemmin kerättyyn aineistoosi, sanoo yliopistonlehtori **Antero Puhakka**. Hän on toiminut pitkään Itä-Suomen yliopiston pääluottamusmiehenä.

Itä-Suomen yliopistossa on ollut useita vuosia käytössä sopimus, jonka jokainen allekirjoittaa töihin tullessaan. Sen on tarkoitus vähentää byrokratiaa, mikä on Puhakan mielestä puuta heinää.

– Sopimus voitaisiin tehdä tutkimushankkeen yhteydessä helposti sähköisellä lomakkeella, jolloin se kohdistuisi vain niihin, joille se on relevantti.

Itä-Suomen yliopiston sopimusliite on siinä mielessä kohtuullisesti rajattu, että se koskee vain ulkopuolelta rahoitettua sopimustutkimusta ja oikeuksia siirretään vain siinä laajuudessa kuin kunkin hankkeen rahoitussopimus edellyttää. Periaatteessa tutkija ei siis sitoudu antamaan enempää kuin joutuisi antamaan joka tapauksessa, jos tällaiseen hankkeeseen osallistuu.

Puhakan mainitsema dilemma oman aineiston käytöstä kertoo siitä, että vakiosopimus voi silti tuoda eteen sudenkuoppia.

OTA TAI JÄTÄ -TILANTEITA

Kaikki ovat samaa mieltä siitä, että tekijänoikeuksista pitää sopia selkeästi. Tutkijoilla ja opettajilla on oikeudet omiin aineistoihinsa ja työnsä tuloksiin, mutta monissa tapauksissa oikeuksien siirrosta tai rinnakkaisista oikeuksista on järkevää tehdä sopimus. Oikeuksien

siirrosta on perinteisesti sovittu hankkeen yhteydessä.

Ulkopuolelta rahoitetuissa tutkimuksissa menään luonnollisesti rahoittajan kanssa sovituille ehdoilla. Tutkimusryhmien työssä on tärkeää, että yksi ryhmän jäsen ei voi häipyä oman aineistonsa kanssa, jolloin muu ryhmä jäisi pulaan. Opetusmateriaalien käyttöoikeuksien siirrosta on tarpeen sopia esimerkiksi silloin, kun luodaan avoimia verkko-opintoja.

Erimielisyyttä aiheuttaa yliopistojen lisääntynyt halu vaatia oikeuksia ”varmuuden vuoksi” etukäteen ilman erillistä korvausta. Työntekijä ei tällöin voi tietää, mihin konkreettisiin tulevaisuuden tapauksiin sopimus häntä sitoo.

Tähänastiset oikeuksiensiirtosopimukset koskevat sopimustutkimusta, jossa on yliopiston ulkopuolinen rahoittaja tai jossa on mukana ainakin yksi ulkopuolinen taho ja johon liittyy tuloksia tai toteuttamistapaa koskevia velvollisuuksia. Työntekijä luovuttaa tietyt oikeudet esimerkiksi tutkimustuloksiin ja -aineistoihin. Sopimuksella voidaan siirtää käyttöoikeuksien ohella muuntelu- ja edelleenluovutus oikeuksia. Monissa yliopistoissa on jo vakiosopimus, jonka työntekijä allekirjoittaa työsopimuksen yhteydessä.

– Työntekijä on siinä aika lailla alistetussa suhteessa, ja hänelle voi tulla ota tai jätä -tilanne: joko panet nimen paperiin tai voit lähteä kävelemään, sanoo Hankenin kauppaoikeuden professori **Petri Mäntysaari**, joka toimii Professoriliiton tekijänoikeustyöryhmän puheenjohtajana.

Myös työsuhteessa oleva saattaa saada oikeuksiensiirtosopimuksen nenänsä eteen. Pakko ei ole allekirjoittaa. Moni voi kuitenkin kokea vaikeaksi kieltäytyä, jos työnantaja sanoo, että tämä on käytäntö. Kun opettajista ja tutkijoista 70 prosenttia on määräaikaisia, valtaosalle allekirjoitus tulee eteen viimeistään silloin, kun haluaa työsuhteelle jatkoa.

ELINKEINOELÄMÄN IDEOLOGIAA

Tekijänoikeuskäytännöt lähtivät yliopistoissa omiin suuntiinsa vuoden 2010 yliopistouudistuksen jälkeen, kun yliopistot saivat taloudellista itsemääräämisoikeutta. Sivistystyönantajat lisäsi vettä myllyyn vuonna 2016. Se ohjeisti jäsenkirjeessään ottamaan työsopimukseen liitetekstin, jolla kaikki työsuhteen aikana syntyvä tekijänoikeudellinen aineisto siirre-

tään pysyvästi korvauksetta työnantajalle. Työntekijäliitot tyrmistyivät. Mäntysaari kertoo, että lauseke kuvasti Elinkeinoelämän keskusliiton ajattelutapaa.

— Työnantajapuolella oli vallalla yritysmaailman ideologia, jossa ajateltiin, että yliopisto on kuin firma, tutkijat firman työntekijöitä ja tutkimus kuin yritysmaailman tutkimus- ja kehitystoimintaa, jonka tulokset kuuluvat lähtökohtaisesti firmalle.

Tiedemaailma on toki eri asia. Tutkija voi tehdä työtään saman aiheen ja aineiston parissa, vaikka vaihtaisi työpaikkaa. Yliopistoissa ei sovelleta tekijänoikeuslain muualla vakiintunutta tulkintaa, jonka perusteella työnantaja saa ilman erillistä sopimista hyödyntää työtehtävissä syntyneitä teoksia.

Sivistystyönantajat tynnytteli yliopistolaisia sa-

”Helsingin yliopisto haluaa vähentää omaa riskiään siirtämällä riskin niille, joiden neuvotteluasema on rakenteellisesti heikoin ja joilla voidaan olettaa olevan vähiten oikeudellista erityisasiantuntemusta.”

PETRI MÄNTYSAARI

nomalla, että ehdotusta ei ollut tarkoitettu varsinaisesti yliopistoille vaan oppilaitoksille ja se liittyi oppimateriaalien käyttöön. Ehdotus sai kuitenkin vastakaikua ja sopimuksia otettiin käyttöön, pahimmillaan neuvottelematta.

— Monessa paikassa työnantaja on ehdottanut ensin sopimusta, jossa on ollut huonoja ehtoja, mutta liitot ja luottamusmiehet ovat keskustelleet asiasta ja saaneet aikaan paremman sopimuksen, Mäntysaari sanoo.

Esimerkiksi lääketieteen ja hammaslääketieteen valtakunnallista oppimisolustaa kehittävässä MEDigi-hankkeessa on valmisteilla osapuolia tyydyttävä, käytötarkoitukseen rajattu sopimus. Tampereen yliopistossa syntyi viime vuonna kohtuullisesti rajattu sopimus, joka koskee ainoastaan sellaisia hankkeita, joissa ulkopuolinen rahoittaja edellyttää oikeuksien siirtoa.

— Sopimusta tarjotaan allekirjoitettavaksi samassa vaiheessa kuin työ sopimusta, koska tämä nähtiin hallinnollisesti linjakkaaksi keinoksi varmistaa, että

meillä on voimassa sopimukset hankkeissa, joissa niitä tarvitaan, sanoo Tampereen yliopiston henkilöstöpalveluiden johtaja **Ilkka Haukijärvi**.

Haukijärvi sanoo, että oikeuksiensierstosopimusta työstettiin rakentavassa yhteishengessä työntekijöiden edustajien kanssa. Sopimuksen allekirjoituksesta voi myös kieltäytyä ja sopimuksen halutessaan irtisanoa.

— Viimeksi mainituissa tilanteissa luonnollisesti voi joka tapauksessa tulla eteen tilanne, jossa sopimus joudutaan solmimaan myöhemmässä vaiheessa.

HELSINGIN YLIOPISTON KOVEMPI LINJAUS

Nyt valmisteilla on ensimmäinen sopimus, joka puuttuu myös vapaan eli avoimen tutkimuksen oikeuksiin — siis tutkimukseen, jota tehdään yliopiston tutkimustehtävien täyttämiseksi ilman ulkopuolista rahoitusta ja sopimuskumppaneita.

Helsingin yliopiston kaavailemassa sopimuksessa yliopisto saisi vapaan tutkimuksen aineistoihin rinnakkaiset oikeudet, ja ne koskisivat tutkimusryhmien tutkimusta, eivät yksittäisen tutkijan tutkimusta. Yliopisto voi jakaa aineistoja muille tutkimusryhmän jäsenille tutkimusta varten tai muille tutkijoilleen opetusta varten.

Helsingin yliopiston tieteen tekijöiden helmikuussa järjestämässä keskustelutilaisuudessa nousi huolia. Monille oli epäselvää, miten aineistoa voisi käyttää. Moni arkaluontoista haastatteluaineistoa keräävä tutkija pohtii, saako hän tutkittavia, jos näiltä pitää pyytää suostumus aineiston laajempaan käyttöön. Miten aineistoja tallennetaan ja hallinnoidaan, kun ne voivat olla mitä tahansa haastatteluista sienikokoelmaan? Sekin vaihtelee, mikä aineisto on tekijänoikeudella suojattua. Miten käy määräaikaisten tutkijan tutkimustyön jatkoon, jos hän on luovuttanut oikeuksia yhdelle yliopistolle ja seuraavakin työnantaja haluaa niitä?

Helsingin yliopiston työnantajatehtävien päällikkö **Katja Heikkilä** ja lakimies **Sofia Kuitunen** antoivat yhteiset vastauksensa *Acatiimille* sähköpostitse. He perustelevat sopimuksen tarvetta sillä, että tutkimuksen pitää jatkua, vaikka yksittäinen tutkija tutkimusryhmästä siirtyisi muualle. Tietyissä projekteissa edellytetyt sopimuksia on jäänyt tekemättä, mikä on aiheuttanut yliopistolle riskin projektirahoituksen takaisinperinnästä ja vahingonkorvauksista.

”Onneksi nämä riskit eivät ole vielä realisoituneet. Lisäksi sopimuksen tekemättä jättämisen seurauksena yliopisto ei ole voinut kaupallistaa keksintöjä eikä yritysten perustaminen ole onnistunut. Myös tutkimusryhmän sisäiset välit ovat sopimatta jättämisen seurauksena usein tulehtuneet, eikä tieteellistä yhteistyötä

ole voitu enää jatkaa”, Heikkilä ja Kuitunen kirjoittavat.

Rinnakkaisia oikeuksia halutaan muun muassa sen varmistamiseksi, että tutkimusryhmään kuuluvat oppinäytetyön tekijät voivat käyttää aineistoa työnsä loppuun saattamiseksi.

Yliopisto uskoo, että erityyppiset tapaukset pystytään sopimuksen muotoilulla kattamaan ja käytötarkoitukset ja -rajoitukset avaamaan. Aineistojen tallennuksesta Heikkilä ja Kuitunen sanovat, että tutkimusryhmissä tai yksiköissä on hyviä tallennuskäytäntöjä ja -paikkoja, ja tähän kehitetään tukea.

Pystyykö tutkija siis edelleen keräämään aineistoa, jota tutkittavat ovat antaneet suostumuksen käyttäen vain yhdessä tutkimushankkeessa?

”Tutkittavan suostumus täytyy aina ottaa huomioon aineiston käytössä. Aineiston käyttö opetustilanteessa voi tapahtua vain siten, että tutkittava ei ole tunnistettavissa. Jos anonymisointi ei ole mahdollista, aineiston käyttö opetuksessa ei ole mahdollista ilman tutkittavan suostumusta riippumatta siitä, kenelle oikeudet aineistoon kuuluvat. Useimmiten tutkimushankkeet suoritetaan Helsingin yliopiston nimissä, jolloin tutkittava antaa suostumuksen yliopistolle eikä yksittäiselle tutkijalle.”

Heikkilän ja Kuitusen mukaan sopimusliite ei koske aineistoja, jotka on kerätty jossain muualla kuin työsuhteessa Helsingin yliopistolla, eli joihin on kolmannella osapuolella jo oikeus.

”Tutkijan tulee siis varmistua, että hän voi käyttää aineistoa Helsingin yliopistolla tehtävässä tutkimuksessa. Mikäli tutkija kerää lisäaineistoa Helsingin yliopistolla esimerkiksi sopimustutkimuksessa, riippuu sopimustutkimuksen ehtoista, miten aineistoja saa käyttää. Sen sijaan vapaassa tutkimuksessa tutkija voi käyttää aineistoja Helsingin yliopiston ulkopuolellakin.”

VELVOLLISUUKSIA EI VOI KIERTÄÄ LIITTEELLÄ

Professori Mäntysaari sanoo, että häntä huolestuttaa. Tutkijan nykyisellä ja tulevilla työnantajilla – kuten myös yhteistyökumppaneilla, rahoittajilla ja julkaisijoilla – voi olla keskenään kilpailevia intressejä. Kun vakiosopimuksia laaditaan, riskinä on, että ennen pitkää tulee tilanteita, joissa aikaisemmat, nykyiset ja tulevat sopimukset ovat keskenään ristiriidassa.

– Helsingin yliopisto haluaa vähentää riskiään siirtämällä riskin niille, joiden neuvotteluasema on rakenteellisesti heikoin ja joilla voidaan olettaa olevan vähiten oikeudellista erityisasiantuntemusta. Tutkijoiden kannalta riskejä olisi syytä vähentää välttämällä aineiston oikeuksien luovutusta, Mäntysaari sanoo.

Tieteentekijöiden lakimies Salla Viitanen kom-

mentoi, että on yliopiston vastuulla huolehtia, että vastuullinen tutkija tai tutkimusryhmän johtaja tuntee velvollisuutensa ja hoitaa sopimusasiat projekti-kohtaisesti.

– Tätä velvoitetta ei voi kiertää työsopimuksen liitteellä. Tutkimusryhmän välien tulehtumista ei voi myöskään estää työsopimuksen liitteellä, tietenkään. Nimenomaan tutkimuskohtainen sopiminen olisi tärkeää, jotta kussakin hankkeessa tiedetään, mitä ollaan konkreettisesti sovittu.

Viitasta ihmetyttää Helsingin yliopiston vastauksissa etenkin viittaus keksintöihin. Niistä on oma lakinsa, joka määrittää säännöt yliopistoissa syntyneiden keksintöjen hyödyntämiselle.

– Keskusteltavana oleva oikeuksiensiirtosopimus ei käsittäkseni juurikaan liity keksintöihin, vaan nimenomaan tutkimusaineistoihin, Viitanen sanoo.

Viitasen mukaan yliopistojen oikeuksiensiirtosopimuksista ei ole vielä ehtinyt tulla paljon kysymyksiä liittoon. Mahdollisia ongelmia on kuitenkin paljon.

– Näkemäni liitteet ovat olleet monesti niin epämääräisiä, että niistä ei käy kunnolla ilmi, mitä kaikkea ne koskevat. Ylipäättään ei ole tullut selvää kuvaa siitä, miten yliopistot aikoisivat hallinnoida oikeuksiaan ja mihin yliopistot niitä tarvitsevat. Mitä oikeuksilla aiotaan tehdä?

AVOIN TIEDE EI VAADI OIKEUKSIEN SIIRTOA

Rinnakkaisten oikeuksien siirto ei äkkiseltään kuulosta niin ongelmalliselta, koska tutkija voi edelleen hyödyntää aineistoaan. Petri Mäntysaari huomauttaa, että rinnakkaistenkin oikeuksien siirto voi vaikuttaa käytännössä esimerkiksi tulosten julkaisuun. On tapauksia, joissa kansainvälinen julkaisija on kieltäytynyt julkaisemasta artikkelia, koska tutkijalla ei ole kaikkia oikeuksia siihen.

– Jos oma yliopisto käyttää tutkijan aineistoa opetuskäytössä, julkaisija ei halua ehkä julkaista hänen käsikirjoitustaan, kun sama on jo ilmaiseksi saatavilla. Nämä asiat riippuvat kustantajasta, mutta joka tapauksessa on tärkeää, että oikeudet ovat tutkijalla.

Tutkijaa voi myös huolettaa aineistonsa rinnakkaiskäyttö, jos hän ei ole sitä vielä itse pystynyt täysimittaisesti hyödyntämään.

Nykyisin avoin tiede on tiedeyhteisön laajasti ja kama tavoite. Välillä yliopistot ovat käyttäneet sitä perusteena myös oikeuksiensiirtosopimusten solmimiseen.

Mäntysaaren mukaan yliopistot voivat monin keinoin tukea tutkijoita avoimessa julkaisemisessa ja kannustaa siihen. Avoin tiede ei kuitenkaan millään

tavoin edellyttää sitä, että tutkija luovuttaa oikeuksia ennakkoon yliopistolle. Tutkijan etu ei ole solmia sopimusta, joka saattaa edes teoriassa hankaloittaa julkaisua jossain hänelle tärkeässä julkaisukanavassa.

ENEMMÄN ONGELMIA KUIN RATKAISUJA

Helsingin yliopiston emeritusprofessori, oikeustieteilijä **Niklas Bruun** on työskennellyt pitkään immateriaali-oikeuksien parissa muun muassa yliopistojen yhteisen erillislaitoksen IPR University Centerin johtajana. Myös hän näkee oikeuksiensiirtosopimuksissa ongelmia.

Hän ymmärtää, että yliopistot haluavat turvata tutkimusryhmien ja väitöskirjatutkijoiden työn esimerkiksi tapauksissa, joissa yksi jäsen haluaisi viedä oman osansa aineistosta mukanaan. Näin on joskus käynyt. Bruunin mielestä on kuitenkin illuusio, että kaikista tulevaisuuden ongelmista pystyttäisiin sopimaan ”lyhyillä maailmoja syleilevillä lausekkeilla”.

”Näkemäni liitteet ovat olleet monesti niin epämääräisiä, että niistä ei käy kunnolla ilmi, mitä kaikkea ne koskevat.”

SALLA VIITANEN

– Yleisten oikeuksiensiirtolausekkeiden käyttö johtaa erittäin tulkinnanvaraisiin tilanteisiin ja aiheuttaa todennäköisesti enemmän ristiriitoja ja ongelmia kuin ratkaisee. Tämä on sekava kenttä, jossa jokainen yliopisto kehittää omat virityksensä, ja se on täysin kestävämpi, Bruun sanoo.

Jo peruskäsitteet vaativat määrittelyä. Esimerkiksi tutkimusaineiston ja opetusaineiston raja on veteen piirretty, kun opetus perustuu tutkimukseen. Jos tutkimuksen kohteena on aineisto, joka on jo jonkun toisen tekijänoikeudella suojattua – vaikkapa kirjekoelma – miten varmistetaan, että suojataan tämän kolmannen osapuolen oikeuksia?

– Kun henkilö siirtyy toiseen yliopistoon ja hänellä on rinnakkainen oikeus aineistoon, säilyykö hänellä oikeus myös siihen aineistoon, jota entinen yliopisto on päivittänyt ja kehittänyt edelleen? Jos henkilö itse päivittää aineistoa, voiko edellinen työnantaja sanoa, että sillä on oikeudet myös päivitettyyn aineistoon? Entä mitä tarkoittaa oikeus tutkimustuloksiin: onko oikeus tutkimustuloksiin sama kuin oikeus julkaista tutkimustuloksia vai onko se jotain

muuta? Bruun pohtii.

Kun ipr-asiantuntijallekin sopimukset näyttävät epäselviltä, ei ole ihme, jos ne ovat sitä aiheeseen perehtymättömille. Bruunin mukaan tekijänoikeusasioiden ei pitäisi toimia niin, että juristit kertovat, miten kuuluu menetellä. On tärkeää, että tutkijat ja opettajat itse ymmärtävät näitä asioita.

Opetusmateriaaleista ei yliopistoissa vielä ole vakiosopimuksia, mutta ammattikorkeakouluissa on. Bruun kertoo, että sopimukseen on saatettu kirjata, että opettaja vastaa siitä, että korkeakoululla on oikeus aineiston edelleenkäyttöön. Siitäkin saattaa olla maininta, ettei aineistossa saa olla mitään sellaista, joka loukkaa kolmannen osapuolen oikeuksia.

– Tämä on todella iso ongelma, koska Kopiosto-sopimuksen mukaan yksittäinen opettaja saa ottaa kopioita, aineistoa ja kuvia aikaisemmin julkaistuista teoksista, mutta käyttö on tiukasti rajattu opettajan omaan opetukseen. Kopiosto-sopimus ei salli opettajan antaa näitä aineistoja eteenpäin. Tällaisiin ristiriitoihin ei ole kiinnitetty paljonkaan huomiota, Bruun sanoo.

KIINNOSTUSTA OPETUSMATERIAALEIHIN

Opetusmateriaalien oikeudet kiinnostavat myös yliopistoja. Tampereen yliopistossa ovat juuri käynnistyneet keskustelut opetusmateriaalien oikeuksiensiirtoa edellyttävistä tilanteista ja sopimuksen mahdollisuuksista.

Tampereen yliopiston professori, luottamusmiehen **Mari Hatavara** on mukana neuvotteluissa ja kertoo, että vielä ei ole tietoa, mitä sopimukseen tulisi tai missä tilanteissa sitä tarjottaisiin. Osapuolet hakevat nyt yhteisiä näkemyksiä.

– Eriäviä näkemyksiä on tullut esimerkiksi siitä, että jos henkilö laittaa oppimateriaaliaan työnantajan järjestelmän kautta jakoon, onko se hiljainen suostumus sille, että materiaali siirtyy muiden käyttöön. Minusta se oli aika pöyristyttävä näkemys, Hatavara sanoo.

Hatavara oli neuvottelemassa myös aiempaa, sopimustutkimusta koskevaa oikeuksiensiirtosopimusta. Vaikka Tampereen yliopiston oikeuksiensiirtosopimuksesta tuli kohtuullinen, Hatavaran mielestä on väärä suuntaus pistää kaikki allekirjoittamaan varmuuden vuoksi.

Tampereen yliopiston henkilöstöpalveluiden johtaja Ilkka Haukijärvi kertoo, että helmikuussa aloitaneen, opetusmateriaalien oikeuksia koskevan työryhmän tarkoituksena on ennen kaikkea luoda yhtenäinen malli sille, miten sovitaan käyttöoikeuksista niissä tilanteissa, joissa tälle on tarvetta.

Asia olisi hänen mukaansa ollut ajankohtainen jo

aikaisemminkin, mutta digitaalisten toimintamallien yleistyminen tekee sen erityisen tarpeelliseksi: esimerkiksi hankkeet, joissa luodaan avointa ja yhteiskäyttöistä oppimateriaalia verkostoyhteistyönä.

Toistaiseksi opetusmateriaalien oikeuksista on tehty hankekohtaisia sopimuksia esimerkiksi verkkokurssien tai sähköisen valintakokeen aineistoista. Tiedekunnissa on omia käytäntöjään. Hatavara mainitsee, että yhdessä tiedekunnassa on ollut kymmenisen vuotta käytäntönä, että jos tuntiopetuksena järjestetty kurssi videoidaan myöhempään käyttöön, opettaja saa lisäkorvauksena puolet luentopalkkion summasta.

Jos siirtää oikeuksia opetusmateriaaleihinsa, kannattaa olla erityisen harkitsevainen muunteluoikeuksissa. Hatavaran mukaan yliopisto on yksittäisissä tapauksissa halunnut muunteluoikeuksia opetusmateriaaleihin. Perusteluna on se, että kun materiaalia käytetään pitkään, sitä pitää pystyä päivittämään ja virheitä korjaamaan.

– Mutta tutkimus ei toimi niin, että voisi vain ”korjata virheet”, ja koko tiedeyhteisö olisi samaa mieltä, että juuri tuo on oikea tapa korjata. Itse en missään tapauksessa haluaisi omia opetusmateriaalejani laajempaan käyttöön niin, että joku muu voi niitä korjailla, Hatavara sanoo. •

TEKIJÄNOIKEUSLAIN MUUTOS VOI VAIKUTTAA YLIOPISTOIHIN

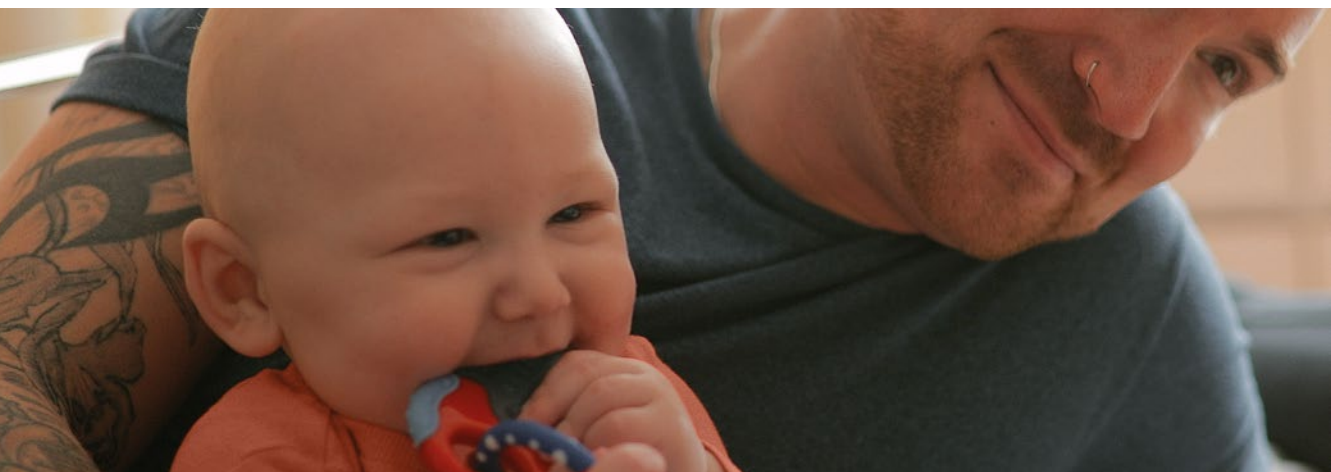
EU-parlamentti hyväksyi vuonna 2019 tekijänoikeusdirektiivin, joka jäsenmaiden pitää sisällyttää omaan lainsäädäntönsä viimeistään tämän vuoden kesäkuussa. Direktiivi sopeuttaa lainsäädäntöä digitaaliseen toimintaympäristöön. Pyrkimyksenä on turvata tekijänoikeudet rajoittamatta ilmaissunvapautta tai muita perusoikeuksia.

Professori **Petri Mäntysaari** toteaa, että tekijänoikeuslain muutoksen seurauksena myös yliopistojen käyttämiä oikeus sienssiirtosopimuksia voi olla tarpeen muuttaa tai päivittää.

Direktiivi esimerkiksi vaatii jäsenvaltioita varmistamaan, että kun tekijät siirtävät yksinoikeutensa teostensa tai muun suojatun aineistonsa hyödyntämiseen, heillä on oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus.

Direktiivissä myös mainitaan käyttämättömien oikeuksien palautumisesta tekijälle. Jos tekijä on siirtänyt yksinomaiset oikeutensa teokseen tai muuhun suojattuun aineistoon, hän voi perua oikeuksien siirron, jos teosta tai aineistoa ei hyödynnetä.

EU-direktiivi asettaa päämäärät, mutta jäsenmaat saavat valita muodon ja keinot, joten vielä on avoinna se, mihin muotoon laki tulee Suomessa. Lakimuutos on parhaillaan opetus- ja kulttuuriministeriön valmistelussa. •

Kun haluat turvata rakkaimpasi Suomen edullisimmalla*
henkivakuutuksella, olemme rinnallasi.

Järjestöjäsenen etuhinta koskee sekä sinua että puolisoasi.
Laske hinta helposti netissä. Saat vakuutuksen voimaan heti.

if.fi/henkivakuutus

Vakuutuksen myöntää Keskinäinen Vakuutusyhtiö Kaleva.

*Suomen edullisimman henkivakuutuksen hintavertailu, Innolink 11/2020.

● KEVÄT-
SEMINAARI
23.4.2021
klo 12–15

TIETEEN RIIPPUMATTOMUUS – MITÄ SE ON?

Tilaisuus järjestetään etäyhteyden kautta.

12.00

TERVETULOA

puheenjohtaja **Jukka Heikkilä**, Professoriliitto

RIIPPUMATTOMASTA TUTKIMUKSESTA

varapuheenjohtaja **Erika Löfström**, Tutkimuseettinen neuvottelukunta

THE DIMINISHING SIGNIFICANCE OF MEANING AND PURPOSE IN RESEARCH

professor **Matts Alvesson**, Lund University

VAPAAN TUTKIMUKSEN TILANNE

puheenjohtaja **Paula Risikko**, sivistysvaliokunta

13.00

TAUKO

13.30

YLIOPISTOJEN SISÄISET RAHANJAKOMALLIT JA PROFESSOREIDEN

KOKEMUKSET NIISTÄ-SELVITYKSEN JULKISTUS

professori **Jussi Kivistö**, Tampereen yliopisto

MIKÄ YLIOPISTOJA OHJAA?

puheenjohtaja **Keijo Hämäläinen**, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi

RAHOITUS TASOKKAAN TIETEEN TEKEMISEN EDELLYTYKSENÄ /

QUALITY RESEARCH REQUIRES FUNDING

professor **Mats Benner**, Lund University (in English)

professori **Jukka Westermarck**, Turun yliopisto

toimitusjohtaja **Liisa Suvikumpu**, Säätiöt ja rahastot

MITEN EDISTÄÄ TIETEEN AUTONOMIAA

puheenjohtaja **Jaana Hallamaa**, Professoriliiton valtuusto

15.00

TILAISUUS PÄÄTTY

Tilaisuuden
juontaa
Kirsti Sintonen.

PROFESSORILIITTO

Opetusmateriaalit kiertävät usein vapaaehtoisesti

Opettajalle syntyy tekijänoikeus kaiken itse laatimaansa opetusmateriaaliin: luentomonisteisiin ja digitaaliseen materiaaliin, verkkokursseihin, esityksiin ja suullisesti pidettyihin luentosarjoihin. Lähtökohtaisesti niitä ei tarvitse luovuttaa kenenkään muun käyttöön, mutta moni jakaa materiaaleja vapaaehtoisesti ja antaa mielellään kollegoille tai avoimesti verkkoon.

Yliopistonopettaja **Tiina Suopajarvi** työskentelee Turun yliopistossa historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksella. Hän sanoo, että kulttuurien tutkimuksen opettajilla on yhteisiä kursseja, joissa on mukana paljon usean eri opettajan jättämää materiaalia. Näiden yhteiskäyttö on ollut järkevää ja hyödyllistä.

Oma kurssi pitää hallita, mutta toisilta saadut pohjat auttavat valmistelussa etenkin silloin, kun päätyttyä opettamaan nopealla varoitusajalla.

– Kun olen mennyt jonkun opettajan sijaiseksi, olen voinut saada opetusmateriaaleja. On käynyt myös niin, että en ole syystä tai toisesta saanut materiaaleja. On tosi opettajakoktaista, kuka haluaa jakaa niitä, Suopajarvi sanoo.

Kun Acatiimi kyseli Twitterissä käytännöistä, monet muutkin kertoivat jakavansa materiaaleja.

Olen perinyt kokonaisia kursseja ja kierrättänyt ne

edelleen. Yhtään kokonaan itse rakentamaani en ole laittanut kiertoön, vaikka hyvin voisin.

Olen aina jakanut kaiken tekemäni materiaalin, jos samalle kurssille tulee seuraava opettaja: luentokalvot, nettitentit, videoidut materiaalit, pdf:t, tehtävät, ihan kaiken.

Kyllä me kollegoiden kanssa jaamme välillä opetusmateriaalia, mutta korrektisti kyllä kerromme kenen tekemää materiaalia se on tai kenen tekemästä muokattua.

Tarvittaessa omien kurssien materiaali on saatavilla. Miksi panttaisin? Muutenkin olen avoimen tieteen ja opimisen kannattaja.

Kun varhaiskasvatuksen dosentti Jonna Kangas aloitti entisessä työpaikassaan yliopistonopettajana vuonna 2012, hänkin jakoi materiaaleja hyvillä mielin, mutta tilanne muuttui. Kun hänen vuosittain uusittua työsopimustaan ei äitiysvapaan koittaessa jatkettu, hän ihmetteli sitä, että hänen opetusmateriaaliensa ajateltiin kuitenkin olevan käytettävissä. Kun hän pääsi

Varhaiskasvatuksen dosentti
Jonna Kangas
korona-ajan työpisteellään.

Yliopistonopettaja Tiina Suopajarvi

”Yksikään vanhempi ei enää anna tutkimuslupaa, jos siihen sisältyy maininta, että aineisto luovutetaan yliopiston käyttöön.”

JONNA KANGAS

vauvan kanssa synnytyslaitokselta, tuttu kaveri soitti, että hänet oli nimitetty ”tähän sun paikkaan”.

– Hän kysyi, saako kaikki opetusmateriaali, koska hän ei osaa opettaa esimerkiksi tilastollisia tutkimusmenetelmiä tai mediakasvatusta. Kysyin, tajuaako hän, että en ole äitiyslomalla vaan työttömänä. Hänet on palkattu minun tehtäväni, ja minun lukujärjestykseni on kopioitu hänelle. Hän sanoi, että

eihän sillä niin väliä, kun olet vauvan kanssa.

Työpaikalla oli ihmetelty, kun Kangas oli työsovimuksen päättyessä poistanut Moodleen lataamansa materiaalin. Muutenkin työyhteisössä oli epämääräinen käsitys siitä, miten muiden opetusmateriaaleja voi käyttää.

Kangas on ollut nykyisessä työssään yliopistonlehtorina Helsingin yliopiston kasvatustieteiden osastolla elokuusta 2017. Nykyisen työnantajan kanssa tekijänoikeusasiat ovat sujuneet hyvin. Yliopisto on kouluttanut ja tiedottanut tekijänoikeuksista, mikä on selventänyt esimerkiksi viittauskäytäntöjä ja kuvapankkien käyttöä.

Kankaan mukaan tällä hetkellä mennään opettajan tekijänoikeuksien ehdoilla. Opetusmateriaalien laajemmassa jakamisessa ja rinnakkaiskäytössä olisi monessa tapauksessa järkeä, kunhan oikeuksista ja korvauksista sovitaan selkeästi. Kangas itse kehittää monimuotokoulutusta, jossa erityisesti hyödyttäisi se, että materiaali olisi saatavilla pidemmän aikaa.

Sen sijaan yliopiston kaavailemaa vakiosopimusta, jossa tutkimusaineiston rinnakkaiset oikeudet luovutettaisiin ennalta, hän ei aio allekirjoittaa.

– Käsittelen tutkimuksessani erittäin sensitiivisiä aineistoja: videoiteja alle kouluikäisistä lapsista. Yksikään vanhempi ei enää anna tutkimuslupaa, jos siihen sisältyy maininta, että aineisto luovutetaan yliopiston käyttöön, Kangas pohtii. •

Professori Erkki Sutinen ponnistelee Windhoekissa sen eteen, että Namibian nuoret it-kyvyt jäisivät maahan. Turun yliopiston etäkampus voi myös luoda suomalaisille it-yrityksille sillanpääaseman eteläiseen Afrikkaan.

Etäkampus estää aivokatoa

TEKSTI ANTTI KIVIMÄKI
KUVAT TIM BRUNAUER

Kun korona levisi läpi maailman viime vuoden alussa, Suomen Windhoekin-suurlähetystö kehotti Turun yliopiston tietojenkäsittelytieteen professoria Erkki Sutista palaamaan pikaisesti takaisin Suomeen.

Sutinen, 60, mietti asiaa, mutta päätti jäädä Namibiaan. Hän ei malttanut jättää kesken Turun yliopiston etäkampuksen rakentamista Namibian yliopiston yhteyteen.

– Namibialaiset työtoverit arvostivat päätöstäni. Tunnen itseni enemmän professoriksi kuin missään ikinä. Ihmiset kunnioittavat täällä professoreita, ja byrokratiaa on vähemmän kuin Suomessa, Sutinen kertoo.

Koronaan Namibiassa suhtaudutaan rauhallisem-

min kuin Suomessa. Kaupassa käydessä mitataan kuume, varmistetaan, että kaikilla on maski päässä ja käytetään käsidesiä.

– Varsinaista kuolemanpelkoa ei kuitenkaan ole. Afrikassa on totuttu siihen, että aina on kaikenlaisia kriisejä ja tauteja ja kuolema kuuluu elämään.

Tietojenkäsittelytieteeseen painottuva etä-kampus tai ”Future Tech Lab” on noin 200 neliömetrin tila Namibian yliopiston kampusalueella. Oppimistila on suunniteltu niin, että ujojen namibialaisopiskelijoiden on helppo esittää kysymyksiä. Yhteistyötilassa paikallisten ja myös suomalaisten it-yritysten toivotaan tekevän projekteja opiskelijoiden kanssa. Etäyhteysteknologian ja virtuaalitodellisuussovellusten avulla kursseja

ja luentoja voi luotsata myös Turusta.

Tarkoitus on jatkossa kouluttaa maisteriohjelmasa 20–25 opiskelijan vuosikurssit kahdessa vuodessa diplomi-insinööreiksi. Lisäksi etäkampuksella voi opiskella tohtoriksi, ja myös kandidaiheen opiskelijoille järjestetään ohjelmointikursseja.

Tällä haavaa Sutinen on etäkampuksen ainoa professori. Maisteriohjelma ei ole vielä käynnistynyt. Sutinen luotsaa viittä namibialaista naista väitöskirjan teossa. Lisäksi hän on erilaisilta kandidaiheen ohjelmointikursseilta poiminut neljä lahjakasta opiskelijaa epäviralliseen ”dream team” -ryhmäänsä.

– Opiskelijoista näkee nopeasti sen, ketkä tajuvat hommat muita paremmin. Usein oivalluksen näkee jo silmistä, Sutinen sanoo.

Unelmatimiiniläiset ovat mahdollisia tulevia Turun

yliopiston tohtoriopiskelijoita, mutta Sutisen tarkoitus on myös ryhmäyttää lahjakkaita nuoria ja saada heidät ajattelemaan tulevaisuuttaan opetusohjelman rutiineja pidemmälle.

Lannie Uwu-khaeb on 20-vuotias toisen vuoden tietotekniikan opiskelija, joka robotiikkakätyöpajan vetäjän suosituksesta liittyi Sutisen dream teamiin. Hän tovereineen pääsi Sutisen kanssa kahden viikon mittaiselle automatkalle maan pohjoisosiin.

Matkalla tutustuttiin tietotekniikan käyttöön kouluissa, vierailtiin Uwu-khaebin isovanhemmilla ja rakennettiin tekniikkaa suomalaisen ja namibialaisen jumalanpalveluksen vuorovaikutteista nettistriimausta varten. Pitkillä automatkoilla kolmikko ennen kaikkea saattoi keskustella paljon.

Namibian yliopistokoulutukseen Uwu-khaeb suhtautuu kriittisesti.

– Kokeita kokeen perään. Yhdessäkin aineessa on joka viikko jokin koe. Ei siinä ehdi rentoutua tai lukea kirjoja tai tehdä mitään luovaa. Luennoitsijat usein selittävät vain satunnaisesti valitsemansa yksinkertaiset asiat mutta jättävät sitten vastaamatta tarken-

taviin kysymyksiin ja kehottavat hakemaan vastauksen Googlesta, Uwu-khaeb sanoo.

Sutinen houkuttelee häntä jatkamaan tohtoriopintoihin asti, ja Uwu-khaeb pitää tätä ihan mahdollisena. Yliopiston jälkeen hän näkee tulevaisuutensa ulkomailla.

– Namibiassa ei ole paljon mahdollisuuksia. Tieto, työt ja rahat ovat ulkomailla.

Suureksi ongelmaksi Uwu-khaeb näkee Namibian hierarkkisuuden. Yrityksissä ei kuunnella nuoria, joten yliopistosta saadut uudet opit valuvat hukkaan.

– Afrikassa nuoremman tulee yleensä kunnioittaa vanhempaa. Jos nuorempi esittää mielipiteensä, sitä pidetään epäkunnioittavana käytöksenä. Monet vanhemmat työntekijät ovat myös epäpäteviä ja pelkäävät nuoria. He eivät lainkaan ymmärrä tietotekniikan muutosta, mutta pitävät tiukasti kiinni asemistaan, Uwu-khaeb sanoo.

Erityisen paljon tällaista henkeä on hallinnossa. Namibiaa hallitsee yhä Swapo-puolue, joka on voittanut kaikki vaalit sen jälkeen, kun maa itsenäistyi vuonna 1990. Monet puolueen vanhat uskolliset soturit ovat saaneet palkinnoksi hallintovirkoja. Yksi näkyvä poikkeus tähän on **Emma Theofelus**. Maan nuorin kan-

Lannie Uwu-khaeb haluaa muuttaa ulkomaille, mutta toivoo myös palaavansa takaisin Namibiaan.

sanedustaja nimettiin viime keväänä viestintä- ja teknologiaministeriksi vain 23 vuoden ikäisenä.

— Luultavasti se oli osin Swapolta poliittinen veto näyttää, että nuorilla olisi maassa valtaa, Uwu-khaeb arvelee.

Erkki Sutinen haluaa estää aivokatoa Namibiaan, ja hän yrittää rohkaista nuoria perustamaan omat it-alan kasvuyrityksensä itse.

— Tietotekniikassa globaali etelä on houkuttava markkina, koska useassa paikassa ei vielä ole minkäänlaisia ICT-järjestelmiä. Niitä voi lähteä suunnittelemaan puhtaalta pöydältä, parhaan nyky-ympäristön valossa. Koulutetut nuoret voisivat myös myydä netin välityksellä osaamistaan ympäri maailmaa – maailmanmarkkinahintaan.

Namibian kamppukselle olisi tarkoitus saada opiskelijoiksi ja jatko-opiskelijoiksi namibialaisten ohella väkeä muualta maailmasta ja myös Suomesta.

Namibiassa riittäisi Sutisen mukaan markkinoita suomalaisille yrityksille. Siellä on yksi eteläisen Afrikan suurimmista satamista, Walvis Bay. Aavikkoisen ja harvaan asutun maan talous nojaa kaivosteollisuuden varaan. Maaperästä löytyy muun muassa timantteja, hopeaa, volframia, lyijyä, sinkkiä, tiinaa, uraania ja kuparia.

— Kasviksien ja kukkien kasvatukseen Namibian kuiva ilmasto sopii mainiosti, kunhan saadaan tehokkaasti vettä merivedestä sekä suunnitellaan järkevä kerroskasvatus ja veden kierto. Esineiden internetin avulla tämä on mahdollista. Silloin aavikko voisi osin muuttua hiilinieluksi, ja tätä kaikkea voi rahoittaa päästökaupalla, Sutinen visioi.

Namibian markkinoille on vaikea päästä ilman paikallistuntemusta ja kontakteja, mutta muutama vuoden opiskelu tai jatko-opiskelu Windhoekissa paikallisten tulevaisuudentoivojen kanssa loisi nämä kontaktit.

— Toivoisin kovasti suomalaisten ja namibialaisten opiskelijoiden yhteisiä startuppeja. Afrikan lahjakkuusreservit ovat vielä pitkälti löytämättä, ja tällä hetkellä monet vain lähtevät epätoivoissaan ylittämään Välimerta.

Yksi Sutisen suomalainen väitöskirjaopiskelija, joka on töissä suuressa it-palveluyrityksessä, analysoi juuri sitä, kuinka

”Isoissa yrityksissä en halua työskennellä. Mieluummin autan köyhiä ihmisiä, jotta hekin voisivat saavuttaa jotain tietotekniikan avulla.”

LANNIE UWU-KHAEB

pienet ja keskisuuret suomalaiset ohjelmistoyritykset voisivat pystyttää ohjelmointikeskuksia Namibiaan.

Sutisen namibialaiset väitöskirjantekijät tutkivat muun muassa sitä, kuinka satelliitti- ja drone-kuvien avulla voi paikantaa maaseudun köyhät alueet, kuinka robotiikkaa voi käyttää erityisopetuksen tukena kouluilla ja kuinka yliopiston tietotekniikan opetusohjelma voisi paremmin palvella Namibian työelämää.

Nyt korona on lisännyt yritysten kiinnostusta nettisivuihin, ja ne ovat palkanneet paikallisia opiskelijoita niitä rakentamaan. Tämäkin on yhden Sutisen ohjaaman väitöskirjantekijän aihe.

Sutinen asuu parinsadan neliön omakotitalossa, jossa on kuusi huonetta ja keittiö sekä oma uima-allas. Se ei ole silti Windhoekin vaurain alue, vaan namibialaisen keskikirikkaan luokan asuinalue, josta on seitsemän kilometrin automatka kamppukselle. Matka sujuu joutuisasti, sillä tiet ovat hyvät, eikä Namibiassa ole vielä kovin paljon autoja.

Namibiassa vierailevat työkaverit ja jatko-opiskelijat mahtuvat hyvin asumaan talossa, mutta viime vuoden Sutinen asui siinä käytännössä yksin. Vaimon piti tulla pääsiäisenä, mutta korona esti matkan, ja pariskunta asui erillään lopulta noin yksitoista kuukautta.

— Olenpa ainakin voinut kunnolla keskittyä iltaisin väitöskirjojen ohjaamiseen ja myös yliopiston kolmanteen tehtävään eli yhteiskunnalliseen vaikutavuuteen ja ihmisten kohtaamiseen, Sutinen sanoo.

Idealismia on myös parikymppisellä Uwu-khaebilla. Vaikka hän toivoo muuttavansa vielä ulkomaille, hän haaveilee palaavansa takaisin kokeneena kolmikymppisenä. Silloin hän voisi perustaa opetusalan yrityksen ja neuvoa ihmisiä tietotekniikan käytössä kyllissä ja pikkukaupungeissa.

— Isoissa yrityksissä en halua työskennellä. Mieluummin autan köyhiä ihmisiä, jotta hekin voisivat saavuttaa jotain tietotekniikan avulla. •

Kirjastoalan uranuurtaja

Tietoasiantuntija Maria Forsman on seurannut kirjastoalan huimaa muutosta ruohonjuuritasolta ja on vaikuttanut muutokseen itsekin. ”Jos kukaan muu ei tee, niin minä voin alkaa tehdä”, hän sanoo.

Vielä reilut 30 vuotta sitten tutkijan oli nähtävä ihan eri tavalla vaivaa kuin nykyisin, jos hän halusi käyttää laajoja kansainvälisiä tietokantoja. Tietokannat ja tietoliikenneyhteydet maksoivat paljon, ja tiedon äärelle pääsi vain kirjaston työntekijän johdattelemana.

Ensin tutkija mietti yhdessä informaattikon kanssa asiasanoja, joilla hakea tietoa.

Haun valmistumiseen meni pari päivää. Sen jälkeen informaattikko antoi tutkijalle listan julkaisuista ja tutkija pääsi jatkamaan työtään.

1990-luvulla joitakin tietokantoja tallennettiin CD-rom-levyille. Tutkijat käyttivät niitä itse, mutta käyttämiseen piti varata kirjastosta aika ja usein myös pyytää lupa hankkeen johtajalta.

Pikku hiljaa tekniikka ja tietoverkot kehittyivät. Tieteellisille kirjastoille luotiin yhteinen atk-järjestelmä, ja kirjastot hankkivat yhdessä kansainvälisiä tietokantoja ja elektronisia julkaisuja. Niitä pystyi kuka tahansa käyttämään yliopiston tietokoneilta.

Tietokantojen ja tiedonhaun muuttuminen nykyisenlaisiksi mullisti tutkijoiden mutta etenkin

kirjastoalan työntekijöiden työn.

— Se muutti myös meidän käsityksemme itses-
tämme ja koko imagomme, sanoo pitkän kirjastouran
tehnyt **Maria Forsman**.

Maria Forsman aloitti uransa kirjoittamalla kirjoituskoneella pahvikortteihin julkaisuja koskevia tietoja. Pahvikortit hän aakkosti ja siirsi kortistolaatikoihin säilytettäväksi.

Hänen ensimmäinen alan työpaikkansa oli Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan kirjasto Franzenia. Sieltä hän päätyi monen kirjaston ja monen tehtävän kautta Helsingin yliopiston kirjaston johtavaksi tietoasiantuntijaksi.

Forsman on tarkastellut informaatioalaa ja sen muutoksia 43 vuotta, välillä sivustakatsojana, välillä vaikuttajana.

Hän on nähnyt, kuinka tietotekniset muutokset ovat tuoneet kirjaston työntekijöille uusia tehtäviä. He esimerkiksi ovat alkaneet kouluttaa kirjaston käyttäjiä hakemaan tietoa ja käyttämään tietoverkkoja.

— Vielä parikymmentä vuotta sitten monet pitivät kirjaston työntekijöitä hissukoina, Forsman sanoo.

Maria Forsman on eläkkeellä ollessaan matkustellut puolisonsa kanssa pari kertaa vuodessa. Suuria pandemianjälkeisiä suunnitelmia hän ei ole tehnyt. — Toivon, että pääsisimme Porvooseen katsomaan tytärtä ja tämän perhettä.

— Nyt meidät nähdään osana tutkijoiden yhteisöä tietoasiantuntijoina, jotka tekevät muun muassa tutkimuksen arviointeja yliopistoille ja laitoksille.

Forsmanin mukaan kirjastolaitoksen korkeaan tasoon vaikuttaa myös se, että työntekijät ovat hyvin koulutettuja. Monilla on informaatioalan koulutuksen lisäksi jokin muu korkeakoulututkinto, ja yhä useampi on väitellyt.

Perustehtävä on kuitenkin pysynyt samana koko Forsmanin uran ajan. Perustehtävä on koota, järjestää ja välittää tietoa niin, että muiden on sitä helppo käyttää.

Ennen kirjaston työntekijät saattoivat valittua työstään, ainakin niin Forsman kokee. Milloin rahaa oli liian vähän, milloin työntekijöitä ei arvostettu. Puhetapa on kuitenkin muuttunut, hän sanoo, mikä on osaltaan nostanut alan profiilia.

Forsman ei itse ole kokenut, että hänen työtään ei arvostettaisi. Hän työskenteli viisi vuotta Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan kirjaston johtajana.

— Siellä koin voimakkaasti, että tutkijat ja opiskelijat arvostivat meitä. Kirjasto oli osa tiedekuntaa ja sitä yhteisöä.

Forsman on aina kiinnittänyt huomiota siihen, miten asioista puhutaan. 1990-luvulla hän työskenteli Tampereen yliopiston kirjastossa Attilassa. Yhtenä kesänä kurssikirjasto suljettiin muutamaksi kuukaudeksi, kun kirjastojärjestelmää uusittiin. Hän mietti kollegojensa kanssa, miten sulkemisesta kannattaa kertoa kirjaston käyttäjille.

— Voivottelun sijaan päätimme, että asia käännetään myönteiseksi.

Tiedotteissa oli kuva, jossa opiskelija luki kirjaa aurinkovarjon alla. Tekstissä kerrottiin, että nyt kirjoja voi lainata pitkäksi aikaa.

Vuonna 2010 Helsingin yliopiston johto päätti, että yliopiston tutkimuksesta ja tohtorikoulutuksesta tehdään systemaattinen arviointi. Yhtenä osana arvioinnissa oli bibliometrinen analyysi, ja perinteisten viittausanalyysien rinnalle etsittiin vaihtoehtoisia ratkaisuja.

Arviointitoimistosta otettiin yhteyttä Forsmaniin ja kysyttiin, löytyisikö kirjastosta siihen asiantuntemusta. Forsman vastasi myöntävästi sen kumminkin miettimättä. Tämä luonteenpiirre on kuljettanut häntä eteenpäin muissakin tilanteissa.

— Innostun monesta uudesta asiasta. Jos kukaan

→ MARIA FORSMAN

Työskenteli 43 vuotta kirjastoissa ja tieteen parissa eri tehtävissä mm. Tampereen ja Helsingin yliopistoissa.

Jäi eläkkeelle Helsingin yliopiston kirjaston johtavana tietoasiantuntijana 2015.

Väitteli Åbo Akademiassa valtiotieteiden tohtoriksi 2005.

Väitöskirjan nimi oli *Development of Research Networks. The Case of Social Capital*.

Valittiin Vuoden Tieteentekijäksi 2013.

Vaikuttanut suuresti kirjastoalan kehitykseen, esimerkiksi bibliometriikan kehittämiseen ja siihen, että bibliografioiden eli julkaisuluetteloiden merkitys ymmärretään tutkimuskohteena.

Puhuu sujuvaa venäjää, mistä on ollut hänelle suurta ammatillista hyötyä.

Asuu Helsingissä puolisonsa kanssa. Kaksi lasta ja kaksi lastenlasta, joita Forsman ei ole koronapandemian aikana voinut tavata niin usein kuin haluaisi.

muu ei tee, niin minä voin alkaa tehdä.

Ohjausryhmään nimittämisen jälkeen Forsman lähetti sähköpostia kirjaston henkilöstölle ja pyysi halukkaat mukaan kehittämään bibliometrisia arviointimenetelmiä.

– Koko porukasta tuntui, että olemme luomassa jotain uutta.

Ohjausryhmä päätti, että arviointi on vapaaehtoista. Arviointiin ilmoittautuneiden tutkijayhteisöjen julkaisuista tehtiin viittausanalyysit Alankomaissa Leidenin yliopistossa. Sen tieteentutkimuksen yksikkö CWTS:ssä oli käytettävissä dataa, jota muualla ei ollut.

Viittausanalyysissä odotetusti luonnontiede ja lääketiede korostuivat, kun taas humanististen, yhteiskuntatieteellisten ja tietojenkäsittelytieteiden osumia oli vähän.

– Halusimme tuoda näiden alojen tutkimusta esiin.

Forsman ja hänen kollegansa keksivät välineitä, joilla se tehdään. Ensinnäkin piti huomioida eri tieteenalojen erilaiset tutkimuskulttuurit.

Esimerkiksi lääketieteessä iso osa tutkimuksista kirjoitetaan englanniksi, kun taas humanistisilla aloilla julkaistaan lukuisilla eri kielillä, kuten unkariksi, espanjaksi, viroksi ja kiinaksi.

– Toimme esiin, että tutkimuksia ja viittauksia pitää katsoa siitä lähtökohdasta, jolla tutkimusta tehdään. Tämä lisäsi alojen arvostusta.

Tiedepoliittinen ohjaus vaikuttaa siihen, mitä missäkin ajassa tutkitaan. Maria Forsman kiinnitti asiaan huomiota jo 1970-luvulla, kun hän työskenteli Suomen Akatemiassa. Silloin tutkimuksen painopistealueita olivat esimerkiksi demokratia ja tasa-arvo, ympäristö sekä kansanterveys.

Monet tutkijat identifioituivat jo silloin eri alojen asiantuntijoiksi sen mukaan, mikä ala sai rahoitusta. Hän ymmärtää sen tutkijan näkökulmasta.

– Rahoitus ei kuitenkaan saisi liikaa sitoa tutkimuksen suuntia. Vapaalle tutkimukselle ja älylliselle ideoinnille pitää olla tilaa ja riittävä rahoitus.

Tiedepoliittisessa ohjauksessa on haluttu lisätä kansainvälistymistä. Sen seurauksena tutkimuksen rahoitukseen vaikuttaa se, kuinka paljon tutkija on julkaissut etenkin kansainvälisissä julkaisuissa.

Yhä harvemmat uskaltavat julkaista suomeksi, koska he pelkäävät, että suomenkielinen tutkimus ei saa rahoitusta.

Forsman kirjoitti itsekin väitöskirjansa englan-

niksi. Hän väitteli Åbo Akademista. Siellä vaihtoehdot olivat ruotsi ja englanti.

– Valitsin englannin, koska se on tieteen kielestä minulle tutumpi. Muuten olen kirjoittanut enimmäkseen suomeksi.

Forsmanin mielestä Suomessa tarvitaan myös suomeksi kirjoitettua tutkimusta. Se on tärkeää suomenkielisen terminologian vuoksi ja siksi, että tutkimustulokset ja tieteellinen keskustelu leviävät yhteiskuntaan.

”Toimme esiin, että tutkimuksia ja viittauksia pitää katsoa siitä lähtökohdasta, jolla tutkimusta tehdään. Tämä lisäsi alojen arvostusta.”

Kun Maria Forsman jäi eläkkeelle, hänen ystävänsä ja kollegansa, Enostonen tuolloinen kustannuspäällikkö **Liisa Niinikangas** yllytti Forsmania kirjoittamaan kirjan vaiheikkaasta työelämästään. *Kirjavia muistoja* ilmestyi vuonna 2020.

Kokemusten kertominen ei jäänyt siihen. Ennen pandemiaa Maria Forsman matkusteli pari kertaa vuodessa myös eläkkeellä olevan puolisonsa, sosiologi **Matti Piispan** kanssa. Viimeisen vuoden he ovat viettäneet leppoisaa hiljaiseloa kotona. Pariskunta ulkoilee, lukee, kommentoi toisilleen koronauutisia ja katsoo matkailuohjelmia.

– Joutessani kirjoitan, Forsman kertoo.

30 vuotta sitten hän ja Piispa varasivat viikon pakkimatkan Korfulle. Mukaan he pakkasivat kaksi alle kouluikäistä lasta ja vaatteita kolmen kuukauden varalle. Piispalla oli tutkimusrahoitus, Forsmanilla virkavapaata. Ajatus oli, että jos he löytävät majapaikan, he jäävät koko kevääksi.

Asunto löytyi persikanvärisen huvilan yläkerrasta. Pihalla kasvoi appelsiinipuita.

Vapaa-aikoina he matkustivat bussilla kylästä kylään, etsivät uimarantoja ja vuoria, pelkäsivät käärmeitä ja juttelivat paikallisten kanssa.

Muut ajat Forsman laittoi ruokaa, teki kotitöitä ja kirjoitti päiväkirjaa. Tuota päiväkirjaa hän on pandemian aikana alkanut kirjoittaa puhtaaksi. Osittain hän kirjoittaa sitä lapsilleen.

– Mutta voihan olla, että siitä syntyy vielä jotain. •

QUOTES

"Nobody would tolerate the police, fire or defence forces being treated like this. But the university sector is also an essential service for the whole of society, on which its entire future depends. So let's develop a university employment system that retains incentives and opportunity, but which affords proper recognition to those whose skills are indispensable. To those trapped unfairly

in the current system, stay strong with heads held high. A more rational way of nurturing careers in science must emerge eventually, if we all keep fighting for it."

HOWY JACOBS, PROFESSOR OF MOLECULAR BIOLOGY, BLOGI.PROFESSORILIIITTO.FI

FEBRUARY 8

"When the chaos of the pandemic eventually subsides and the dust settles, Ameri-

can higher education as a whole may look very different: Wealthy institutions will remain relatively unchanged, but a stratum of even leaner public universities and smaller private colleges are likely to have moved further away from the classic spectrum of a university education. Their academic offerings, taught by a faculty whose jobs are less secure, will be focused more tightly on job

LEADER

Stability and the Right to Work in Peace – Sounds Familiar

MAIJA S. PELTOLA

CHAIR, THE FINNISH UNION OF
UNIVERSITY RESEARCHERS AND
TEACHERS

Repetition is the mother all of learning; maybe I am the grandmother of studies. Much has been spoken and written about stability and the right to work in peace for a long time, but for some reason reminders about the importance of the matter seem to continue to be necessary.

The corona situation, the national science and education policy discussion, fixed-term employment contracts as well as the funding rigmarole increase the importance of the right to work in peace. Brain fog threatens the teacher-researcher, information specialist and leader, and the danger is that the entire stronghold of the highest knowledge will wear itself out. Stress, bouncing all around and insecurity do not produce results. We need peace to focus, to think and to discover new ideas.

Exceptional circumstances, COVID-19 and remote work are no longer nice to hear about. New measures and situations that follow each other increase all of our loads. The capacity of health care is stretched thin, and the burden of members of the university community also starts to break their backs one vertebra at a time.

For many people, working in peace has been impossible while working from home. Another remote worker may be working at home, children miss the attention that they deserve, and the broadband is clogged up due to traffic from several users. Working in restless conditions has become a part of everyday life. On the other hand, for some people home may also offer a chance to concentrate, if at work someone was frequently at the door and constant interruptions broke up thoughts.

When we talk about the new normal in working life after corona, it would be good to remember that "remote" does not mean bliss: mov-

outcomes. And in the aftermath of a crisis that has disproportionately affected the most vulnerable students, they may employ fewer student-support specialists and may call on faculty and staff members more often to fill those shoes.”

LEE GARDNER,
CHRONICLE.COM, FEBRUARY 15

“Involving students in governance work takes tremendous

patience and trust from all those involved. And yet, when that trust is extended, it is breathtaking to see students rise to the occasion. A student who might half-ass a midterm paper (pardon my language) is suddenly all in when interviewing her soon-to-be professor. Raising the expectations raises the results.”

EXECUTIVE DIRECTOR LAURA MARCUS,
UNIVERSITYWORLDNEWS.COM, FEBRUARY 27

“The developing world cannot afford to lavish public funds on the development of general-purpose graduates who find extreme difficulty in obtaining purposeful employment and do not make any major contribution to the national economy. If there is anything worse than an unemployed worker in such countries, it is a jobless graduate.”

PROFESSOR TAHIR H. SHAH, PAKISTAN,
TIMESHIGHEREDUCATION.COM, FEBRUARY 28

ing from one meeting room to another, the academic quarter, encounters, and most of all three-dimensional people are a part of a healthy future.

The Government’s education policy report does not seem to be particularly tightly linked to the everyday life of a university community member, but it does sketch out that (also) in the future, Finland will be a forerunner in producing, implementing and applying new knowledge and competence. Another goal is funding that is long-term and foreseeable.

Besides rapid impact, we are also asked to make a strong contribution to difficult questions that require commitment and resiliency. There is a rather stark contrast here if we think about universities’ personnel policy, because fixed-term contracts point instead to short-term and unexpected actions.

From the point of view of a singular member of the university community this is one of life’s big questions: who can commit one-sidedly and give one’s best without knowing whether there is a need for the expertise in a few months? The great illusion of a researcher-teacher who is only productive in the role of a fixed-term employee should be smashed already. Based on the policy report, one might hope that working life at universities would stabilize. I would hope that the stability would filter on to individual members of the university community.

There are always reasons to talk about money, or the lack of it. An individual researcher aims to find ways to continue their research. The university, on the other hand, tries to find ways for there to be enough funding to secure high-quality education and research.

The freedom of teaching and research are enticing and seductive to thinking: one thinks of pedagogical experiments which would help get continuous learning under control, of unforeseeable ways to combine and even break the traditions of fields of study, or new ways to find partners from everywhere in society.

Then, realism calls: there is no capital for all of this, not human or economic. And in any case, this would be about quality; the economy just doesn’t recognize quality particularly successfully, when it is easier to calculate amounts.

Members of the university community are stretched thin, as are many others. It is always necessary to find silver linings in everything, so we should do it with this era too: if we could reduce mutual competition and replace it with striving. If we could look over the horizon together and would not be satisfied with looking around the corner. And if long-term action would become fashionable. Our future is in research knowledge and high competence. •

TRANSLATION: ELINA SILTANEN

PROHIBITION OF COUNTERMEASURES ACCORDING TO THE ACT ON EQUALITY BETWEEN WOMEN AND MEN AND THE NON- DISCRIMINATION ACT

According to Section 8a in the Act on Equality Between Women and Men, no one may be placed in an unfavourable position or treated in such a way that they suffer adverse consequences as a result of making a complaint or taking action to safeguard equality. The actions of an employer shall be deemed to constitute discrimination prohibited under this Act if a person is given notice or otherwise treated less favourably after appealing to a right or obligation laid down in this Act or taking part in investigating a matter concerning gender discrimination.

According to Section 16 of the Non-Discrimination Act, no one may be placed in an unfavourable position or treated in such a way that they suffer adverse consequences as a result of making a complaint or taking action to safeguard equality.

Discrimination prohibited under the Equality Act also includes the so-called countermeasures in working life and the provision of goods and services. These countermeasures constitute a person being placed in a disadvantageous position after invoking the Equality Act or participating in the investigation of a discrimination-related matter. The protection afforded by the prohibition of countermeasures applies to the individual invoking the Equality Act as well as any witnesses and other individuals who have assisted in the matter. The same principle applies to the Non-Discrimination Act.

The prohibition against countermeasures applies to the employer's actions in working life. The employer must also ensure that other employees do not engage in countermeasures against individuals who have appealed to the Equality Act. Prohibited countermeasures in working life may include, for example, changing work tasks, foregoing a raise, or unfounded increases in work performance supervision

and working hours. The employer can still be held liable for compensation over countermeasures even if they are implemented after the termination of the employment relationship.

A person has the right to receive compensation if they have been discriminated against in working life, at an educational institution, in a trade organisation, or regarding the availability and supply of goods and services. The person obliged to pay the compensation is the one who violated the regulation.

The exact compensation amount is determined by the court, taking into account the nature, extent, and duration of the discrimination. The minimum compensation is €3,620. As a general rule, a maximum amount of compensation has not been set. However, as an exception, compensation payable to a job applicant may not exceed €18,130 in recruitment situations in which the employer is able to demonstrate that the individual would not have been chosen for the job even if the choice were made on non-discriminatory grounds.

The purpose of determining the compensation amount has been to ensure that the consequences are severe enough to encourage the victim to appeal to their rights, as well as discourage acts of discrimination. The court can reduce the total compensation amount or revoke it completely if seen as reasonable regarding the violator's economic station, other circumstances and any efforts to prevent or eliminate the effects of their conduct.

For example, the employer may reverse the dismissal or arrange a new, equivalent work position for the applicant who was discriminated against. •

FOR MORE INFORMATION, PLEASE VISIT WWW.FINLEX.FI,
TASA-ARVO.FI/EN/FRONT-PAGE

Apurahatyö

Tiesithän, että voit saada eläke- ja tapaturmavakuutuksen vähintään 4 kuukautta kestävästä tieteestä tai taiteesta apurahatyösi ajaksi?

Tarkista kuulutko Mela-turvan piiriin: mela.fi/apurahansaajat

Tee vakuutushakemus ja hoida Mela-turvaasi kätevästi sähköisessä asiointipalvelussamme: mela.fi/asiointipalvelut

Ota yhteyttä

vakuutus@mela.fi • asiakaspalvelu 029 435 2650 • mela.fi

Mela

Julkista tutkimusrahoitusta on Suomessa leikattu eniten niillä aloilla, jotka ovat menestyneet kansainvälisesti parhaiten, professori Juhani Knuuti kirjoittaa.

Tieteenalojen välillä on suuria eroja tieteellisessä vaikuttavuudessa. Pitäisikö tämän näkyä nykyistä enemmän tutkimuksen rahoituksessa?

Tieteellisen tutkimuksen vaikuttavuutta voidaan tarkastella monesta näkökulmasta. Tieteellisen tutkimuksen määrä ja tutkimuksen saamat viittaukset muilta tutkijoilta kuvastavat vaikuttavuutta tieteen sisällä. Myös tutkimuksen yhteiskunnalliset vaikutukset sekä sen mahdollisesti synnyttämä yritystoiminta ja työpaikat ovat tärkeitä tekijöitä arvioitaessa tutkimuksen vaikuttavuutta. Viime mainittuja ei kuitenkaan voi mitata tieteen tietokannoista.

Tässä kirjoituksessa vertaan Suomen ja muun maailman tutkimuksen vaikuttavuutta eri tieteenaloilla. Vaikuttavuuden mittarina käytän viittauksia.

Viittausten käytössä on huomioitava, että tieteenalan koko vaikuttaa huomattavasti viittausten määrään. Tämän vuoksi tieteenaloja ei voi suoraan verrata keskenään absoluuttisten viittausmäärien perusteella. Sekoittavia tekijöitä voidaan kuitenkin minimoida suhteuttamalla viittaukset tieteellisten artikkelien määrään ja tarkastelemalla maiden paremmuusjärjestystä vain kunkin tieteenalan sisällä.

Toteutin vertailun käyttämällä lähteenä tutkimusjulkaisujen maailmanlaajuista SCOPUS-tietokantaa. Hakukoneena käytin SCImago Journal & Country Rank -portaalia, joka tuottaa SCOPUS-tietokannasta tietoja tieteellisten artikkelien määristä ja niiden saamista viittauksista maittain ja vuosittain.

Tämä raportti on jatkoa vuonna 2015 julkaisemaleni analyysille, jossa analysoin vuosien 1996–2012 tieteellisiä artikkeleita.

SCOPUS-tietokannan mukaan suomalaiset ovat julkaisseet 359 559 tieteellistä artikkelia vuosina 1996–2019. Sen perusteella Suomi on artikkelien määrässä mitattuna maailman 27. tuotteliain maa, vaikka väkiluvultamme olemme vasta 116:nneksi suurin. Artik-

keleihin on viitattu 8 736 835 kertaa, eli viittauksia on 24,3 yhtä artikkelia kohden. Näin mitaten Suomi on maailman 9. viitatuin maa.

Näillä mittareilla arvioituna Suomi on siis varsin hyvä tiedemaa. Kuvassa 1 on esitetty maiden järjestys kauden 1996–2012 aikana sekä sen jälkeen vuosittain, kun mittarina käytetään viittauksia artikkelia kohden. Kuvasta voidaan todeta, että valtaosin eurooppalaiset vahvat tiedemaat ja myös Suomi ovat pitäneet sijoituksensa viime vuosina varsin hyvin. Esimerkiksi Iso-Britannia, Yhdysvallat ja Kanada näyttäisivät menettäneen asemiaan selvästi. Sen sijaan kärkipaikoille ovat kiilanneet Aasian tieteen mahtimaa Singapore ja erityisalue Hongkong.

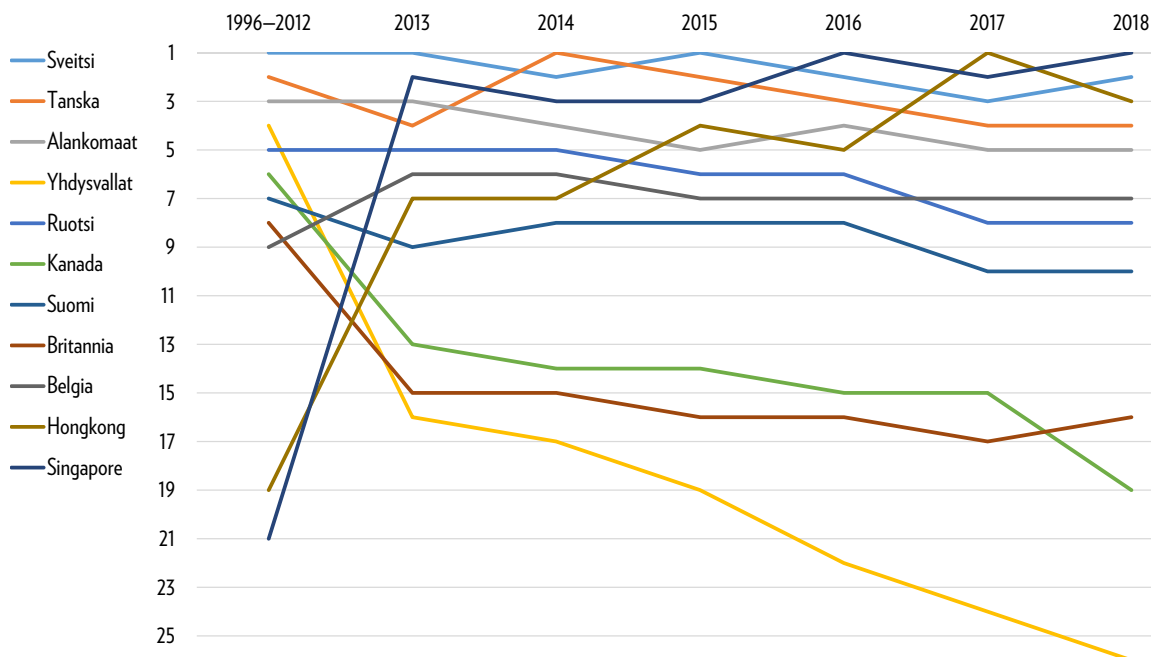
”Suomen tieteen saamat viittaukset jakautuvat kovin epätasaisesti eri tieteenaloille.”

Edellä kuvattu tilasto koskee kaikkia tieteenaloja yhteensä ja vuosien 1996–2019 tuotosta. Miten eri tieteenalat pärjäävät kilpailussa, ja miten tilanne on muuttunut vuosien saatossa?

Tieteenalojen profiilit ovat erilaisia eri maissa, ja tieteenalakohtaisten artikkelien määrät ovat joissakin maissa hyvin pieniä, etenkin vuosittain tarkasteltuna. Tämän vuoksi tein tarkastelun tieteenalojen sisällä niin, että otin huomioon vain 50 eniten artikkeleita tuottanutta maata kultakin tieteenalalta. Tällöin mukaan tulee yli 90 prosenttia kaikista artikkeleista, mutta järjestystä eivät sekoita maat, jotka ovat julkaisseet hyvin

KUVA 1. VALIKOITUJEN MAIDEN SIIJOITUKSET KAIKILLA TIETEENALOILLA (VIITTAUKSIA/JULKAISU)

LÄHDE: SCIMAGO / SCOPUS

pienen määrän tutkimuksia ja joiden viittausmäärissä artikkeleita kohden on suurta satunnaisvaihtelua.

Kuvassa 2 on esitetty Suomen, Ruotsin, Sveitsin ja Tanskan sijoittuminen eri tieteenalojen vertailussa. Mittarina ovat viittaukset artikkeleita kohden SCImago:n 50 eniten julkaisseeseen maan tilastossa. Sijoitus on kuvattu säteellä olevana pisteinä niin, että mitä ulompana piste on, sitä parempi on sijoitus vertailussa. Paras sijoitus on aivan ulkokehällä ja huonoin sijoitus ympyrän keskipisteessä.

Kuva paljastaa, että suomalainen tutkimus jaksolla 1996–2019 on artikkelikohtaisilla viittauksilla arvioiden aivan huippua monilla tieteenaloilla, mutta jakauma on hyvin epätasainen. Parhaiten pärjäävät lääketiede, hoitotiede ja muut terveystieteet sekä bioteknologia ja farmakologia.

Sen sijaan monilla luonnontieteen aloilla suomalaisten tutkijoiden julkaisuihin viitataan heikommin. Insinööritieteet, kemia, materiaalitieteet ja matemaattikka ovat aloja, joissa suomalaisten tiedeartikkelit keräävät selvästi vähemmän viittauksia verrattuna muihin maihin. Maataloustiede, sosiaalitieteet, taide

ja humanistiset tieteet, fysiikka, liiketoiminta ja johtaminen sekä talous-, laskenta- ja ympäristötieteet sijoittuvat sijoille 10–15.

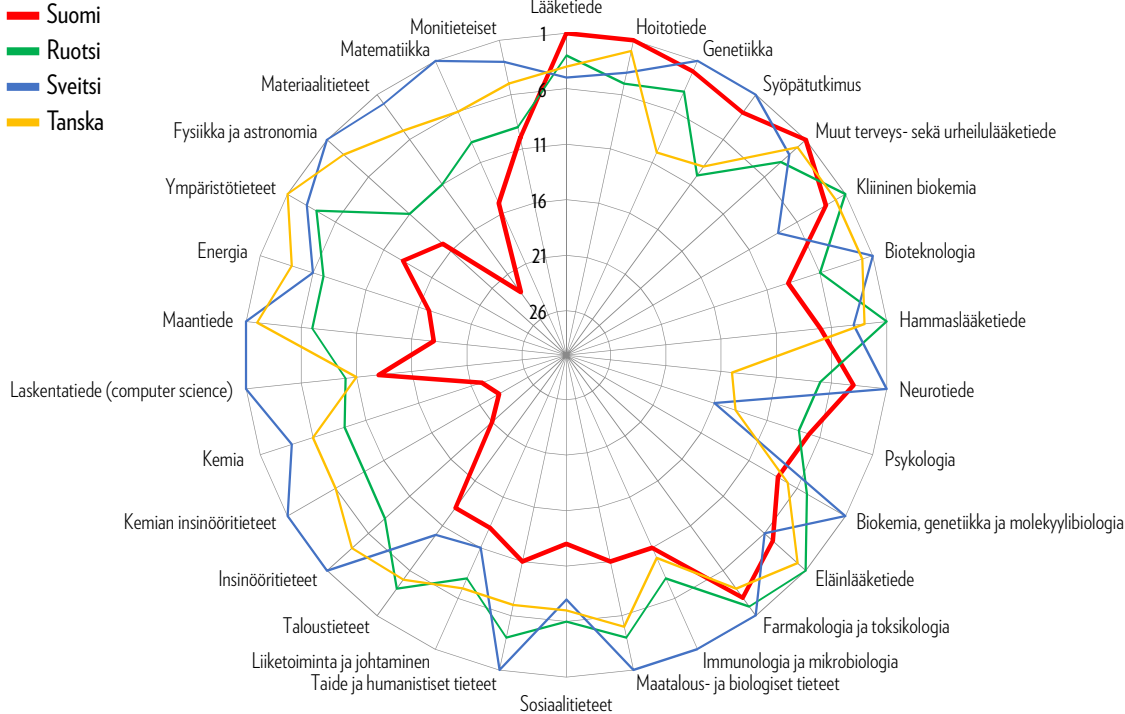
Jakauma on selvästi erilainen vertailumaissa Ruotsissa, Sveitsissä ja Tanskassa. Näiden maiden sijoitukset tiedejulkaisujen viittauksissa artikkeleita kohden ovat kaikilla aloilla karkeasti samaa luokkaa. Vastaava tilanne on myös esimerkiksi Alankomaissa (ei näy kuvassa).

On mielenkiintoista tarkastella, miten tilanne on kehittynyt vuoden 2012 jälkeen. Yksittäisten vuosien viittausanalyysi on pienillä aloilla kuitenkin altis satunnaisvaihtelulle. Siksi olen laskenut kuvaan 3 Suomen sijoituksen yhdistämällä vuosia, eli edellisen analyysini vuodet 1996–2012 ja lisäksi seuraavat vuodet 2013–2014 sekä 2015–2017. Vuosien 2018 ja 2019 viittausmäärät olivat vielä liian pieniä luotettavaa tarkastelua varten.

Kehäkuvasta voi todeta, että joillakin aiemmin vahvoilla aloilla, kuten syöpätutkimuksen ja bioteknologian sekä taiteen ja humanististen tieteiden aloilla, sijoitus näyttäisi tuoreimpina ajanjaksoina heiken-

KUVA 2. ERI MAIDEN SIOITUKSET ERI TIETEENALOILLA VUOSINA 1996–2019 (VIITTAUKSIA/JULKAISU)

LÄHDE: SCIMAGO / SCOPUS

tyneen. Sijoituksiaan ovat parantaneet eläinlääketiede, farmakologia, taloustieteet, liiketoiminta ja johtaminen sekä jonkin verran laskentatiede, maantiede, insinööritieteet ja matematiikka.

Edelleen Suomen tieteen saamat viittaukset ja-kautuvat kuitenkin kovin epätasaisesti eri tieteen-aloille ja käyrästön muoto on samankaltainen kuin vuosina 1996–2012.

Suomalaiset tieteentekijät julkaisevat väestön kokoon nähden runsaasti. Myös viittauksia tiedeartikkelia kohden on paljon verrattuna vertailumaihin. Nämä mittarit kertovat Suomen toimivasta tiedejärjestelmästä.

Viittausten perusteella laskettu sijoitus vaihtelee meillä kuitenkin suuresti tieteenalojen välillä. Suomi poikkeaa tässä suhteessa huomattavasti muista edistyneistä, meitä lähellä olevista tiedemaista kuten Ruotsista, Tanskasta, Sveitsistä, Alankomaista ja Norjasta.

Suomalaisiin luonnontieteiden ja insinööritieteiden alojen tiedeartikkeleihin viitataan huomattavasti vähemmän kuin muiden Suomen vahvojen tieteen-

alojen artikkeleihin. Tämä voi tuntua yllättävältä, sillä olemme pitäneet itseämme kärkeä luonnontieteiden ja insinööritieteiden alalla.

Vaikka lyhyiden ajanjaksojen tarkastelussa on syytä olla varovainen, näyttäisi siltä, että joillakin aloilla tilanne saattaa olla parantumassa. Pääsääntöisesti tieteenalojen välinen jakautuma sijoituksissa näyttäisi kuitenkin olevan varsin samanlainen eri ajanjaksoina.

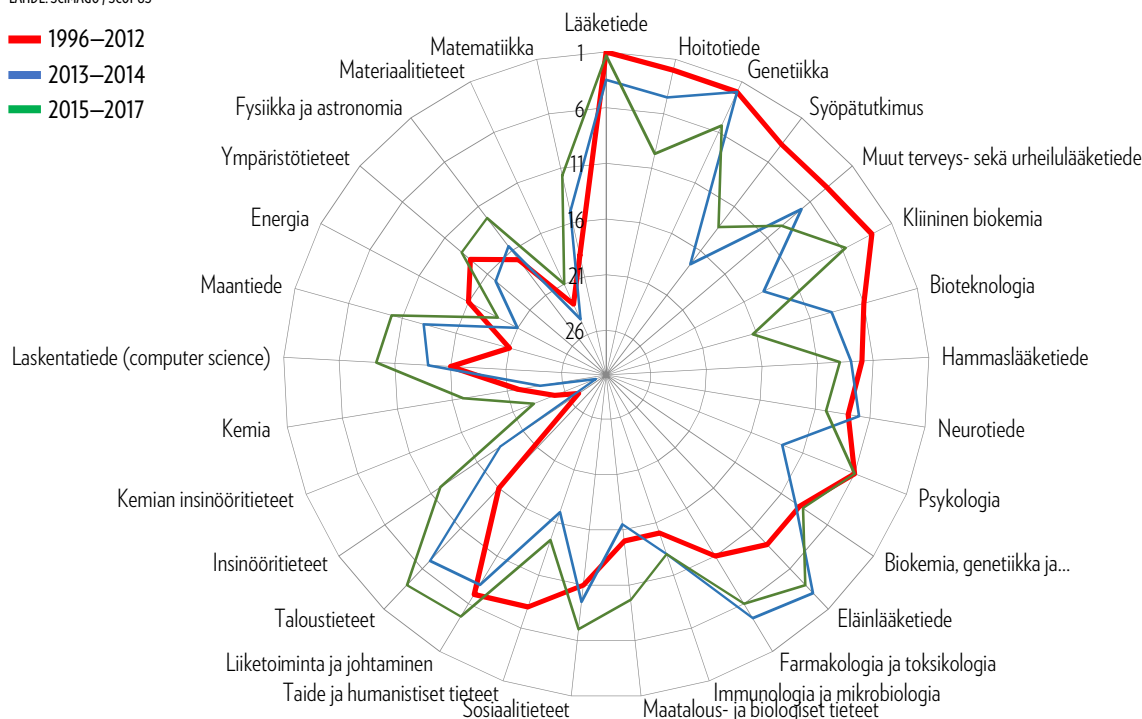
Keskeinen kysymys on, pitäisikö tutkimusrahoituksen seurata tutkimuksen laatua, jota tässä käytetty mittari pyrkii kuvastamaan. Julkisen tutkimusrahoituksen leikkuri on viimeisen 20 vuoden aikana kohdistunut voimakkaasti juuri niihin tieteenaloihin, jotka ovat edellä esitetyillä mittareilla Suomen parhaimpia. Esimerkiksi valtion tutkimusrahoitus kliniseen tutkimukseen sairaaloille (VTR) on laskenut viimeisen 20 vuoden aikana yli 70 prosenttia. Suomen Akatemian rahoitusosuus luonnontieteisiin ja tekniikkaan on perinteisesti ollut kaksinkertainen esimerkiksi terveyden tutkimuksen rahoituksen verrattuna.

Julkisen tiederahoituksen yhtenä poliittisen koh-

KUVA 3. SUOMEN SIIJOITUS ERI TIETEENALOILLA ERI AJANJAKSOILLA (VIITTAUKSIA/JULKAISU)

LÄHDE: SCIMAGO / SCOPUS

— 1996–2012
— 2013–2014
— 2015–2017

distamisen motiivina on synnyttää uusia innovaatioita ja siten yritystoimintaa ja työpaikkoja Suomeen. Jos tutkimuksen taso ei ole kilpailijamaiden tasolla, on epätodennäköistä, että tällaista kehitystä syntyy ainakaan laajamittaisesti. On paljon todennäköisempää, että uudet keksinnöt syntyvät aloilla, joilla tutkimus on riittävän laajaa ja maailman huippua. Laadukkaan tutkimuksen lisäksi tarvitaan tietenkin myös järjestelmät, joissa keksintöjä voidaan tehokkaimmin hyödyntää ja tuotteistaa.

Mielestäni julkista tutkimusrahoitusta tulisi jakaa eri tieteenaloille nykyistä enemmän mitatun laadun perusteella. Itse rahoituksen haussa on toki erittäin kova kilpailu hankkeiden kesken, ja tutkimuksen laatu ratkaisee menestyjät. Rahan jako eri tieteenaloille perustuu kuitenkin politiikkaan. Jalkoa ei pitäisi perustella historialla tai hakupaineella. Hakupainetta syntyy aina sinne, missä on rahaa. Rahoitusta pitäisikin suunnata sinne, missä taso on kansainvälisesti hyvä. Lisäksi mittareiden tulisi tukea laatua, ei määrää.

On haitallista, että poliitikot puuttuvat tieteel-

liseen tutkimukseen ja yrittävät ohjata sen suuntaa. Historiasta löytyy runsaasti todisteita siitä, miten poliitikkojen ylhäältä päin ohjaama tutkimus johtaa huonolaatuisen ja tehottoman tieteen. Poliitikot eivät voi tietää tutkijoita paremmin, mikä on keskeistä uusien aiheiden tutkimuksessa ja missä uudet innovaatiot syntyvät. Tutkijalahtoinen tutkimus on luontaisesti uudistuvaa silloin, kun se perustuu kilpailuun ja kansainväliseen arviointiin. Tieteen merkittävimmät keksinnöt ovat lähes poikkeuksetta sellaisia, joita ei ole voitu etukäteen ennustaa.

Edellä esitettyjä tuloksia ei silti pidä ylitulkita. Vertailussa ei otettu huomioon muita tutkimuksen vaikuttavuuden kriteereitä kuten yhteiskunnallisia vaikutuksia, yritystoimintaa tai syntyneitä työpaikkoja. Lisäksi analyysi tehtiin vain maa- ja tieteenalakohtaisesti. Suomessa voi toimia huipputasoinen tutkimusryhmiä, vaikka kyseisen tieteenalan yleinen taso ei olisi-kaan viittausten perusteella maailman huippua. •

JUHANI KNUUTI

LT, PROFESSORI, TURUN YLIOPISTO
VUODEN PROFESSORI 2021

Lea Huuhtanen: Yliopistonaisten rakkaudet (2008)

Arpapelä heittäytyä tutkijaksi

Aliisa kokee tuskalliseksi erota pojastaan Kristosta, joka on lähdössä puoleksi vuodeksi isänsä Johanneksen luokse USA:han. Aliisa ja Johannes olivat eronneet, ja Johannes oli saanut useamman vuoden pestin lääketieteellisestä tutkimuskeskuksesta Palo Altosta. Tuoksi ajaksi Aliisa saa palkatonta virkavapaata yliopiston alemman palkkaluokan lehtorin työstään tutkiakseen stipendin avulla Jerusalemin yliopistossa heprean kieltä ja hepreankielistä runoutta, ”että pystyisi kerran kääntämään hepreankielistä runoutta suomeksi”. Johannes ei ollut lainkaan arvostanut Aliisan työtä, ”ei tieteellistä eikä varsinkaan kaunokirjallista”. Se oli turhanpäiväistä.

Opiskeluaikana Aliisa ja Johannes olivat olleet läheisiä, mutta eivät pitkään. Yhteinen oleminen sujui, jos mukana oli joku muu, erityisesti Sören. Avioeron jälkeenkin Aliisa piti edelleen yhteyttä Söreniin, joka tekee lakitieteen väitöskirjaa, vaikka usein hän ”pakenee sitä, yliopiston kirjastoon, ystävien luo, Hämeen Porttiin, ajat sitten väljähtyneisiin vallankumouksellisiin kokouksiin”. Lamaaikana pankinjohtajan tehtävästä – holtittomasta lainanannosta epäiltynä näennäisen vapaaehtoisesti – eronneena Sören elää vaimonsa Martan perintörahoilla. ”Tietysti on arpapelä heittäytyä tutkijaksi”, Martta tuumaa: ”Epävarmaa elämää”. Martta kuitenkin tukee häntä.

Martta toivoo tämän väitöskirjan valmistuvan: ”Häntä odottaisi profes-

suuri missä tahansa yliopistossa. Hän löisi kepeästi laudalta kaikki hyttysenkuohijajuristit. Gradutyökin julkaistiin yliopiston annaaleissa”. Martan näkemykseen vaikuttaa se, että hänen isänsä oli ollut oikeustieteen professori, joka kuoli sydänkohtaukseen ensimmäisenä eläkepäivänään. Kun hänelle valittiin seuraajaa, Martta totesi ”professorikunnan tyhmenevän vuosi vuodelta, koska kollegion jäsenistä kukaan ei hyväksy itseään viisaampaa hakijaa”.

Aliisa ”pitää tosin kelpo luentoja, mutta väitöskirja jäi avioeron kuohuissa kesken eikä siihen ole ollut voimia palata”. Ystäväjoukon Niklas on ”ainoa, josta tuli professori vähän yli kolmekymppisenä. Hän väitteli tohtoriksi naistentaudeista jo ennen lisensiaatin tutkintoa”. Häntä auttaa vaimo Vivica, joka jätti taideopintonsa Niklaksen uran vuoksi kesken. Vivica myös kirjoittaa puhtaaksi hänen tiedejulkaisuihin lähetettävät artikkelinsa.

Lea Huuhtanen (s. 1934) 2000-luvun alkuun sijoittuva romaani on kirjoitettu jo 1990-luvulla, mutta julkaistu omakustanteena vasta vuonna 2008. Huuhtanen toimi Turun yliopiston saksan kielen ja kulttuurin yliopistonlehtorina. Huuhtasen tavoin romaanin Aliisakin kirjoittaa lehtiin ja ”on kiinnostunut työstään ja pitää opiskelijoista paljon”. Vuonna 1967 Huuhtanen julkaisi teoksen *Die deutsche Fassung Kreuze in Karelien des finnischen Romans Tuntematon sotilas von Väinö Linna: Eine sprachlich-stilistische Untersuchung*. •

PROFESSORILIITTO
PROFESSORFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Työkaluja koronakevääseen -webinaarisarja

Vuoden ajan jatkunut koronapandemia on vaikuttanut arkeemme monin tavoin. Professoriliiton kevään webinaarisarjassa kuulemme muun muassa miten korona kurittaa aivojamme sekä pureudumme etäjohtamisen haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Kuulemme myös ajankohtaista tutkimustietoa koronaviruksen yksilöllisestä etenemisestä. Tervetuloa osallistumaan!

Pe 12.3. klo 13.00–14.00

**Korona kurittaa
aivoja**

Aivotutkija, professori
Minna Huotilainen,
Helsingin yliopisto

To 8.4. klo 14.00–15.00

**COVID-19 koronaviruksen
yksilöllinen kulku**

Tutkimusprofessori
Markus Perola,
THL

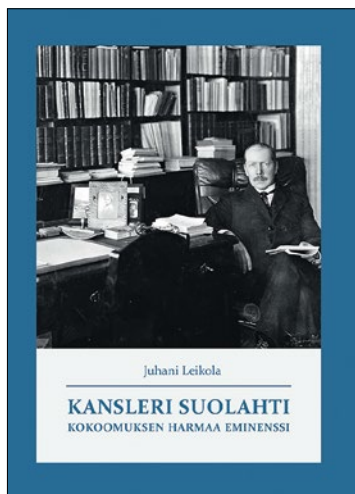
Wed 28.4. at 2–3 pm

**Leading remotely
– challenges and practices**

Professor
Matti Vartiainen,
Aalto University

Webinaarisarja on avoin liiton jäsenille ja kuhunkin webinaariin lähetetään erillinen linkki sähköpostitse ennen tilaisuutta.

www.professoriliitto.fi

Juhani Leikola: **Kansleri Suolahti.**
Kokoomuksen harmaa eminenssi.
 2020. 269 sivua.

Kun professorit vaikuttivat politiikassa

Professoreita oli sotienvälisinä vuosina alle kymmenesosa nykyisestä. Mutta vain yhdessä paristakymmenestä hallituksesta ei heitä ollut ainoatakaan. Joka toisessa hallituksessa oli professoripääministeri. Professorien vaikutusvalta oli suuri myös kulissien takana. Siitä kertoo professori ja lääkäri **Juhani Leikolan** kirja **Hugo Suolahdesta** (1874–1944). Hugo on Leikolan isoisän, lääkintäkenraali **Eino Suolahden** veli.

Maineikkaasta Hämeenlinnan lyseosta ylioppilaaksi valmistunut Hugo opiskeli humanistisia tieteitä Helsingin yliopistossa. Germaanisen filologian opintojaan hän jatkoi Saksassa, ajan johtavassa tieteenmaassa. Hän väitteli jo 25-vuotiaana. Siitä ura jatkui alan profes-

soriksi vuonna 1911, vararehtoriksi 1917 ja rehtoriksi 1923. Eikä nopea nousu hallinnossa päättynyt tähän. Suolahdesta tuli kansleri vuonna 1926. Siinä tehtävässä hän oli 18 vuotta, aina kuolemaansa asti.

Sortovuosina nuori tutkija oli nuorsuomalainen. Suolahti kannatti puolueen maltillista siipeä ja yhteiskunnallisia reformeja. Vastemmiston äänenpainojen jyrkentyminen vuonna 1917, punakaartin nousu ja lopulta kapina ajoivat vararehtorin kannattamaan lujaa hallitusvaltaa ja monarkiaa. Saksaan tutustuneelle germanistille sieltä tuleva kuningas sopi hyvin.

Kuningashanke hajotti vanha- ja nuorsuomalaiset. Tasa-valtaa kannattavat perustivat edistyspuolueen, kuningasmieliset kokoomuksen. Suolahti oli keskeisiä uuden kokoomuksen luojia. Hän korosti, että kuningas ei ollut pää-tavoite, vaan tärkeintä oli yhteiskunnan järjestyksen takaava luja hallinto. Kun puolue sitten perustettiin, hänestä tuli sen ensimmäinen puheenjohtaja.

Eduskuntaan Suolahti valittiin itsenäisen Suomen ensimmäisissä vaaleissa vuonna 1919. Oppositioon joutunut kokoomus onnistui saamaan siellä läpi presidenttivaltaisen hallitusmuodon. Leikola korostaa, että Suolahti oli ottanut uuden tehtävän isänmaallisenä velvollisuutena. Mikään valtaan pyrkivä poliitikko hän ei ollut. Seuraaviin vaaleihin hän ei lähtenyt. Yksi kausi eduskunnassa riitti. Samoin riitti vuoden puheenjohtajuus puolueessa. Mutta taustalla hän jatkoi, puolueen valtuuskunnan jäsenenä, vuosikymmenen loppuun.

Ensimmäisissä valitsijamiesten kautta toimeenpannuissa presidentinvaaleissa vuonna 1925 kokoomus asetti Suolahden ehdokkaakseen. Mutta toiselle kierrokselle hän ei päässyt. Vaalien jälkeen Suolahti kieltäytyi tarjotusta ulkoministerin salkusta ja totesi, että ei mitenkään voinut jättää yliopistoa. Vastentahtoisesti hän kuitenkin suostui uudelleen puolueen puheenjohtajaksi ja vaikutti ratkaisevasti **Kyösti Kallion** maalaisliittolais-kokoomuslaisen hallituksen muodostamiseen. Sen kuuden kokoomusministerin ryhmä kertoo professorien silloisesta asemasta: heistä neljä oli professoreita.

Suolahti johti komiteaa, jonka mietinnön pohjalta syntyi vuonna 1923 laki Helsingin yliopistosta. Siinä määriteltiin myös kanslerin asema itsenäistyneessä valtiossa. Kanslerin virkaan hänet sitten ensimmäisenä valittiin. Syntyneessä kiivaassa kielitaistelussa hän ajoi suomen kielen aseman vahvistamista ja ruotsin ylivoimaa syrjäyttämistä, mutta vastusti aitosuomalaisen ajamaa ruotsin kielen poistamista. Asia ratkaistiin lopulta kanslerin linjan mukaisesti.

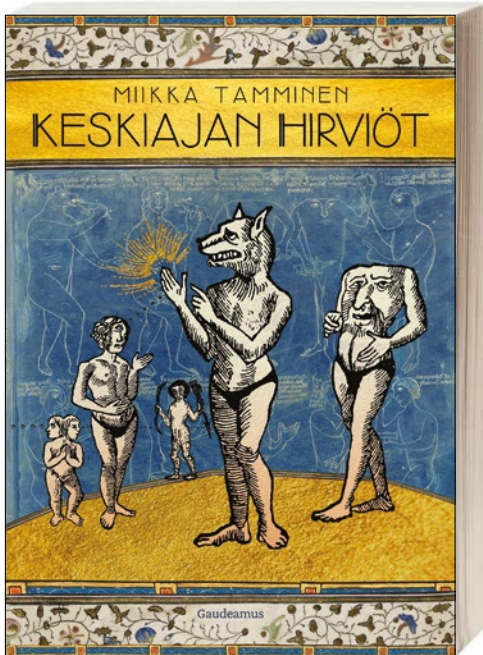
1930-luvun alkuvuosien oikeistolaisen kuohunnan aikana Suolahti tuki **P. E. Svinhufvudia**. Suolahti kuului tämän lähipiiriin, mutta edelleen kieltäytyi tarjotusta ministerinsalkusta. Tilanteen rauhoittua kansleri irtautui politiikasta ja keskittyi yliopiston ongelmiin. Niitä kielitaistelu toi runsaasti.

Leikolan kirja on hyvä sukellus itsenäisyyden alkuvuosikymmenien yliopistomaailmaan sekä professorien asemaan ja elämään silloin. •

SEIKKO ESKOLA

Tiedon kevät

Tilaa uutuukskirjat | kauppa.gaudeamus.fi

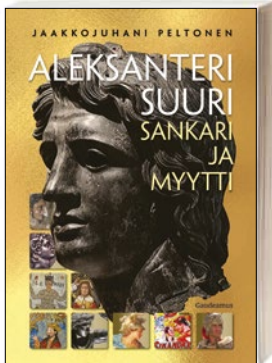

”

Olemassaolollaan hirviömäiset hybridit koettelivat ihmiskunnan ja eläinkunnan rajoja.

Lohikäärmeitä, jättiläisiä, seireenejä ja meripetoja – kuvastoa keskiajasta on vaikea mieltää ilman kammottavia hirviöitä. Silti todellisen keskiajan hirviöt olivat taruakin ihmeellisempiä.

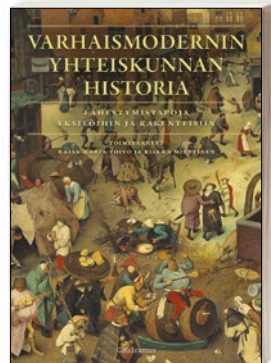
Miikka Tamminen esittelee kirjassaan näiden luonnollisten hirviöiden laajan kirjon. Millainen oli niiden merkitys keskiajan kulttuurissa?

JAAKKOJUHAN PELTONEN
Aleksanteri Suuri – sankari ja myytti
Aleksanterin jälkimaine on kantanut vuosituhansien ajan. Maailmanvalloittajaa on hyödynnetty moninaisten poliittisten, moraalisten ja ideologisten tarkoitusten ajamiseen.

HOPIA & LEHTONEN
Kuplivaa kemiaa
Kahvia, kuohuviiniä, kotikaljaa, kombuchaa... Teoksessa käydään läpi suosittuja juomia ja kemiaa niiden takana. Miten molekyyleistä syntyy parahultainen seos, jossa erilaiset ainekset ova tasapainossa?

TOIVO & MIETTINEN (toim.)
Varhaismodernin yhteiskunnan historia
Mitä varhaismodernin ajan yhteiskuntahistoriallinen tutkimus on ja mihin se on menossa? Kirjassa pohditaan tutkimuksellisia avauksia sekä metodologisia ja teoreettisia lähestymistapoja.

RYYNÄNEN & RANNIKKO (toim.)
Tutkiva mielikuvitus
Tutustuttaa luoviin, osallistuviin ja toiminnallisiin tutkimusmenetelmiin yhteiskuntatieteissä sekä tarjoaa käytännönläheisiä neuvoja ja teoreettista selkänöjää tutkimukseen.

PROFESSORILIITON HALLITUS 12.2.2021

- Käsitteli akateemisten johtajien rekrytointia liiton selvityksen pohjalta.
- Käsitteli tekijänoikeusasioita.
- Käsitteli liiton talousasioita.
- Sai selvityksen tutkijanuratyöryhmän, autonomiaselvityksen seurantaryhmän ja avoimen tieteen seurantaryhmän toiminnasta.
- Merkitsi tiedoksi VTT:n ja TAU:n tekemän selvityksen yliopistojen ja yritysten välisestä yhteistyöstä.
- Merkitsi tiedoksi seuraavat sidosryhmätapaamiset: Sivista, Taideyliopiston johto.
- Merkitsi tiedoksi, että Helsingin yliopisto on hakenut valituslupaa professorin irtisanomista (tuta-perusteilla) koskevassa asiassa S19/1903.
- Merkitsi tiedoksi keväällä järjestettävän webinaarisarjan. •

PROFESSORILIITON HALLITUS 5.3.2021

- Kävi keskustelun Yliopistoautonomiaselvityksestä. Liiton hallituksen mukaan selvitys kiistattomasti osoittaa, että yliopistoyhteisön vaikuttamismahdollisuuksia on lisättävä. Hyvän, akateemisesti uskottavan johtamisen lisäksi tarvitaan osallistavammat johtosäännöt ja yliopistolain muutos.
- Hyväksyi liiton tilinpäätöksen esitettäväksi valtuustolle.

- Käsitteli liiton sijoitustoimintaa.
- Hyväksyi liiton alustavat TES-tavoitteet.
- Hyväksyi liiton linjaukset akateemisten johtajien rekrytoimisesta esitettäväksi valtuustolle.
- Hyväksyi liiton kuntavaalitavoitteet.
- Kävi saatekeskustelun kehysriihikannanotosta.
- Sai selvityksen HERSCin (Higher Education and Research Standing Committee) kokouksesta.
- Merkitsi tiedoksi seuraavat sidosryhmätapaamiset: Suomen Akademia, yliopistojen digivision hankejohtaja, sivistysvaliokunta, OKM, Sivista, LY:n johto. •

TIETEENTEKIJÖIDEN HALLITUS 19.2.2021

- Kuultiin katsaus alkuvuoden vaikuttamistyöhön ja sen teemoihin. Todettiin, että kuntavaaliteesimme ovat saaneet hyvän vastaanoton. Ehdokkaita on jo ilmoittautunut liiton kuntavaalisivuille.
- Educa-messuilla järjestetty koulutustapaaminen yhdessä OAJ:n, Loimun ja Professoriliiton kanssa keräsi runsaasti osallistujia.
- Uusi yliopistokierros on käynnistynyt Teams-keskusteluina toiminnanjohtajan johdolla.
- Käytiin läpi liiton some-ohjeet ja kriisiviestintälinjaukset.

- Yliopistojen autonomiaselvityksestä valmistuu raportti helmikuun loppuun mennessä, ja sitä tullaan käsittelemään liiton hallituksessa.
- Kuultiin edunvalvontajohtajan katsaus yliopistosektorilta jäsenten kannalta merkittäviin ratkaisuihin.
- Asetettiin liiton työryhmät: Informaatio-ala ja avoin tiede sekä Nuoremmat tutkijat. TES-työryhmä asetetaan syksyllä.
- Käsiteltiin Tieteentekijöiden työryhmän esitystä avoimen tieteen ohjelmaksi. Käytiin läpi yhdistysten velvoitteet ja aika-taulut liiton säännöissä. Toiminnan tueksi valmistuu keväällä yhdistyskäsikirja. •

YLL:N HALLITUS 19.2.2021

- Sai selvityksen ajankohtaisista neuvottelu- ja koulutuspoliittisista asioista.
- Sai selvityksen OAJ:n järjestörakenteen kehittämisprojektin ajankohtaisesta vaiheesta ja päätti kannoistaan projektin ajankohtaisiin kysymyksiin.
- Sai selvityksen Acatiimin uudistusprojektin vaiheesta ja päätti kannoistaan aiheeseen liittyen.
- Merkitsi tiedoksi YLL:n Kielikeskuswebinaarin ja aktiivitoimijoiden seminaarin ohjelmat.
- Sai selvityksen eri yliopistojen keskeisistä edunvalvontakuulumisista. •

Opetusaineistojen oikeudet - nykytila ja haasteet

Webinaari | tiistaina 30.3. klo 14–15

Opetusaineistojen tekijänoikeuksiin liittyvät kysymykset ovat korostuneet etäopetuksen ja jatkuvasti käytettävissä olevan etäopetusmateriaalin johdosta. Tervetuloa osallistumaan Professoriliiton webinaariin aiheesta **Opetusaineistojen oikeudet - nykytila ja haasteet**. Puhujana professori **Rainer Oesch**. Liiton jäsenille on lähetetty osallistumislinkki sähköpostitse.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORIFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

PROFESSORILIITTO - PROFESSORSFÖRBUNDET

Rautatääläisenkatu 6
00520 Helsinki

Toiminnanjohtaja
(Edunvalvonta, neuvottelutoiminta,
lainopillinen neuvonta)

Tarja Niemelä
puh. (09) 4250 7010

Järjestöpäällikkö
(Yhteydet osastoihin, jäsenneuvonta,
sisäinen viestintä)

Raija Pyykkö
puh. (09) 4250 7011

Taloustästäva
(Talousthallinto, jäsenmaksut)

Anne Lehto
puh. (09) 4250 7013

Järjestösihteri
(Jäsenyyteen liittyvät asiat)

Mia Rikala
puh. (09) 4250 7012

Viestinnän asiantuntija

Elina Andersson-Finne
puh. 050 348 1795

Liiton yleisnumero:
(09) 4250 700

Sähköpostiosoitteet:
etunimi.sukunimi@
professoriliitto.fi

www.professoriliitto.fi

TIETEENTEKIJÄT - FORSKARFÖRBUNDET

Rautatääläisenkatu 6
00520 Helsinki

Toiminnanjohtaja
Johanna Moisio
puh. 0207 589 612

Edunvalvontajohtaja
Mia Weckman
puh. 0207 589 616

Lakimies
Salla Viitanen
puh. 0207 589 621

Taloustästävä
Sanna Hoikka
puh. 0207 589 613

Erityisasiantuntija
Miia Ijäs-Idrobo
puh. 0207 589 622

Kehittämisasiantuntija
Ira Laitakari-Svård
puh. 0207 589 615

Viestintäpäällikkö
Eevastiina Aho
puh. 040 620 3136

Viestintäsuunnittelija
Milla Talassalo
puh. 050 337 0551

Jäsenpalvelut
jäsenpalvelu@tieteentekijat.fi

Jäsenasioiden puhelinpalvelu
arkisin klo 9-16 puh. 0207 589 619

etu.sukunimi@tieteentekijat.fi
www.tieteentekijat.fi

YLIOPISTOJEN OPETUSALAN LIITTO YLL - FÖRBUNDET FÖR UNDERVISNINGSEKTORN VID UNIVERSITETEN YLL

Rautatääläisenkatu 6
00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Santeri Palviainen
puh. 040 537 6211
santeri.palviainen@oulu.fi

Järjestötoiminnan assistentti
Rosa Hawela
puh. 020 748 9552
rosa.hawela@oaj.fi

Erityisasiantuntija
(työmarkkina-, korkeakoulu- ja
tiedepolitiikka)

Hanna Tanskanen
puh. 020 7489 621
hanna.tanskanen@oaj.fi

Erityisasiantuntija,
(työmarkkina- ja
korkeakoulupolitiikka)

Pasi Repo
puh. 020 748 9719
pasi.repo@oaj.fi

www.yll.fi

ACATIIMI

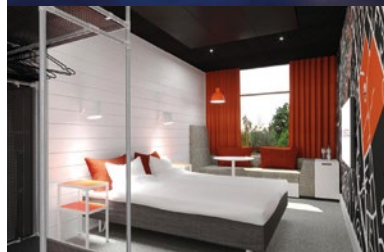
Päätötoimittaja
Tuomo Tamminen
puh. 040 3511 196
tuomo.tamminen@acatiimi.fi

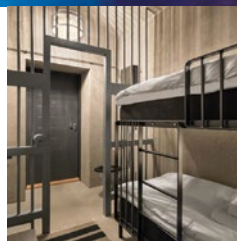
LOGOMO

www.logomofi

Kuva: Antti Ranki

Turun kaupungin Kongressiyksikkö
on erikoistunut kokousten ja kongressien hakuun ja suunnitteluun. Kauttamme löytyvät parhaat ratkaisut: ajankohdat, kokous- ja studiotilat, juhlatilat, hotellit, markkinointimateriaalit ja kokousten toteutuksen ammattilaiset. Palvelumme on maksutonta. Ota omaksesi!

meetturku

Kuva: Jouni Mäkelä

convention@turku.fi • p. 050 559 0608 • www.meetturku.fi